

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
факультет філології
Кафедра англійської філології та перекладу

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри англійської
філології та перекладу

_____ Вікторія АГЕСВА-
КАРКАШАДЗЕ

«___» _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

на тему: **ВІДТВОРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ В
УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ КІНОТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛАХ
4-ГО СЕЗОНУ СЕРІАЛУ «DRIVE TO SURVIVE»)**

Керівник: к. політ. н., доцент

Лимар Маргарита Юріївна

Рецензент: к. філол. н., доцент

Канчура Євгенія Орестівна

Виконав: здобувач VI курсу групи 641М

Темченко Денис Сергійович

Спеціальності: 035 «Філологія»

ОПП: «Сучасна англомовна комунікація і
переклад – англійська мова і література та
друга іноземна мова»

Миколаїв – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ У КІНОТЕКСТІ	7
1.1. Кінотекст як особливий тип кінодискурсу.....	7
1.2. Визначення понять «евфемізм» і «дисфемізм» та підходи до їх класифікації.....	16
1.3. Способи відтворення евфемізмів та дисфемізмів.....	35
РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ЧЕТВЕРТОГО СЕЗОНУ СЕРІАЛУ «DRIVE TO SURVIVE»	42
2.1. Класифікація евфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».....	42
2.2. Способи відтворення евфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».....	60
2.3. Класифікація дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».....	66
2.4. Способи відтворення дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».....	73
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	89
Додаток А.....	89
Додаток Б.....	96
SUMMARY	101

ВСТУП

Актуальність теми. Кіномистецтво є однією з найпоширеніших форм сучасного мистецтва, що активно функціонує в глобальному культурному просторі. Це обумовлює потребу в перекладі кінофільмів іншими мовами задля їх ефективного міжнародного поширення. Проте, у процесі перекладу кінотексту виникає низка специфічних проблем, зумовлених його складною природою як семіотичного утворення. Кінотекст поєднує у собі вербальні, невербальні, візуальні та аудіальні складники, які, у поєднанні, утворюють цілісну структуру.

Водночас при перекладі потрібно враховувати особливості медіаматеріалу, а також інтертекстуальні, лінгвостилістичні та лінгвокультурні особливості кінотексту.

У контексті зазначених особливостей, останнім часом простежується тенденція серед дослідників-лінгвістів до збільшення прояву наукового інтересу до явища кінотексту та специфік його відтворення. Значний внесок у дослідження особливостей кіноперекладу здійснили Ю. Борисенко, В. Демецька, С. Кость, І. Лаврієнко, Р. Одін, Н. Поліщук, О. Федорченко, І. Шевченко та інші дослідники. Водночас, М. Мельник та О. Скобнікова суттєво поглибили теоретичне осмислення поняття кінотексту як полісеміотичної конструкції.

Сучасний кінематограф демонструє виразну тенденцію до активного використання вульгарної, інвективної та обценної лексики, що, здебільшого, пов'язано з прагненням авторів передати певні комунікативні особливості окремих соціальних, вікових чи професійних груп. Використання подібної лексики виконує важливу стилістичну й комунікативну роль.

У зв'язку з цим, особливої потреби набуває аналіз евфемізмів і дисфемізмів як інструментів відображення специфіки лінгвістично-культурних норм суспільства. Евфемізми становлять лексеми, які замінюють різкі, табуйовані або небажані вислови більш м'якими, нейтральними або соціально прийнятними, тобто пом'якшують негативну конотацію денотата. Дисфемізми є семантичною

опозицією евфемізмів і спрямовані на підсилення негативного емоційного забарвлення, для створення комічного, іронічного або сатиричного ефекту, емоційної напруги та вираження зневажливого, агресивного чи критичного ставлення.

Переклад евфемізмів та дисфемізмів в аудіовізуальних творах є однією з важливих ланок сучасних лінгвістичних досліджень. Тому мовознавці та перекладачі К. Аллан, К. Барідж, Е. Батістелла, Т. Блаунт, В. Великорода, О. Гребенщикова, З. Дубинець, Д. Енрайт, Є. Корнелаєва, Л. Курагіна, І. Лобецька, В. Луц, Т. Марченко, Ю. Полтавець, М. Постатнік, В. Русанівський, Є. Снегіррова, О. Януш приділили свою увагу вивченню евфемізмів та природи евфемізації. Натомість, дослідники О. Кульчицька, Л. Мосієвич, І. Онушканич, С. Пристай, С. Сойда, Л. Ставицька, С. Степанов, О. Тараненко, М. Штогрин проявили науковий інтерес до поняття «дисфемізм».

Актуальність теми зумовлена важливістю вивчення перекладу евфемізмів та дисфемізмів, оскільки використання цих лексичних засобів впливає на ефективність, цінність та зрозумілість кінотекстів.

Мета роботи полягає у дослідженні відтворення евфемізмів та дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Formula 1: Drive to Survive» (2022 р.).

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

1. Розкрити сутність кінотексту як специфічного типу кінодискурсу.
2. Охарактеризувати поняття «евфемізм» та «дисфемізм».
3. Визначити підходи до класифікації евфемізмів та дисфемізмів.
4. З'ясувати способи відтворення евфемізмів та дисфемізмів.
5. Класифікувати евфемізми та дисфемізми в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».
6. Проаналізувати особливості відтворення евфемізмів та дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».

Матеріалом дослідження слугує четвертий сезон документального серіалу «Drive to Survive» (2022 р.), створений американським провайдером медійних

послуг та продюсерською компанією «Netflix», та його україномовний переклад, від студії «ПостмодернПродакшн».

Об'єктом дослідження є евфемізми та дисфемізми у кінотексті.

Предмет дослідження – способи відтворення евфемізмів та дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive».

Методи дослідження:

- 1) описовий та аналітичний методи – для опису та аналізу функціонування евфемізмів та дисфемізмів у кінотексті;
- 2) порівняльний метод – для визначення особливостей відтворення евфемізмів та дисфемізмів у перекладі;
- 3) контекстуальний метод – для дослідження способів відтворення евфемізмів та дисфемізмів з англійської мови українською;
- 4) математично-статистичний метод – для підрахунку результатів дослідження.

Наукова новизна:

- 1) *розроблено* власну класифікацію евфемізмів та дисфемізмів за семантично-контекстуальними категоріями на основі класифікацій О. Гребенщикової, Є. Снегірьової, І. Лобецької, Т. Марченко та О. Кульчицької;
- 2) *удосконалено* та адаптовано класифікацію способів перекладу, запропоновану І. Онушканич, М. Штогрин та С. Пристай, для застосування у контексті перекладу кінотекстів;
- 3) *набуло подальшого розвитку* вивчення евфемізмів та дисфемізмів й особливостей їх перекладу у кінотексті.

Практичне значення – матеріали дослідження можуть бути використані при доповненні курсів та спецкурсів з перекладознавства.

Апробація дослідження була здійснена шляхом:

1. Публікації наукової статті, що базується на засадах теоретичного матеріалу дослідження, у науковому журналі Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка «Наукові записки. Серія: Філологічні науки» (випуск №214), внесеного до переліку фахових видань категорії «Б».

2. Учасі у XXVIII Всеукраїнській щорічній науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2025: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (10–14 листопада 2025 року, м. Миколаїв), та публікації тез виступу.

Публікації:

1. Темченко Д. С., Лимар, М. Ю. Евфемізми та дисфемізми у кінотексті: теорія, прагматика, переклад. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. Т. 2, № 214. С. 232–240.

2. Темченко Д. С., Лимар М. Ю. Евфемізми та дисфемізми у кінодискурсі: теоретичні основи дослідження. «Могилянські читання – 2025: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» : Тези доп., м. Миколаїв. Миколаїв, 2025. С. 207–210.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальна кількість сторінок – 104, з них основного тексту – 80.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ У КІНОТЕКСТІ

1.1. Кінотекст як особливий тип кінодискурсу

Термін «дискурс» має багатовікову історію, що сягає понад двох тисяч років, і походить від латинського слова «*discursus*» – «говорити», «думати» або «міркувати». У стародавньому Римі його використовували для позначення мовленнєвого або когнітивного процесу взаємодії певної групи людей під час спілкування та обміну інформацією та досвідом. Саме в цьому значенні слово увійшло в сучасні європейські мови: «*discour*» французькою мовою та «*discourse*» англійською мовою [10, с. 27]. Термін «дискурс» у лінгвістиці почав використовуватися з 1950-х років, особливо після публікації статті американського лінгвіста З. Харріса, в якій він запропонував розглядати дискурс як метод аналізу змістовного мовлення. Цей метод вивів дослідження за межі окремого речення та надав можливість вивчати цілісні фрагменти мови, які мають критичне комунікативне значення у певному соціально-культурному контексті. Такий підхід дозволяє інтегрувати мову та культуру в єдину цілісну систему, а також підкреслює роль дискурсу як частину складного процесу взаємодії між носіями різних соціальних, етнічних та культурних кодів. Таким чином, поняття «дискурс» розглядають не лише як лінгвістичний продукт, а й як соціальне явище, що відображає культурні, соціальні та психологічні характеристики різних суспільств. Концепція дискурсу підкреслює, що мова завжди функціонує в певному контексті, що надає їй багатомірність значень та вплив на переконання та світогляд [29, с. 149].

Як зазначає Д. Шишкін, термін «дискурс» був уведений та популяризований в рамках філософських та лінгвістичних досліджень відомим німецьким філософом Ю. Габермасом. Він наголошував на необхідності систематизації груп взаємопов'язаних тем, ідей та явищ, що мають спільну ідеологічну та функціональну основу в конкретному соціальному та культурному контексті.

Пізніше ці тематичні об'єднання почали розглядатися як самостійні комунікативні системи, що мають власну структуру, цілі та стратегії розвитку. Головною метою таких форм є не лише передача інформації, а й створення сприятливих умов для конструктивного діалогу, спрямованого на осмислення певних проблем, ідей чи явищ, що потребують глибокого аналізу. У цьому сенсі, концепція дискурсу передбачає складний процес інтелектуальної взаємодії, в межах якого здійснюється не лише передача, а й інтеграція інформації у певну «базу знань», що забезпечує можливість глибокого розуміння досліджуваного предмета, об'єкта або явища та створює основу для подальшого наукового та міждисциплінарного аналізу [42, с. 40].

У своєму дослідженні В. Прима, з посиланнями на С. Кость, наголошує на тому, що досить велика кількість українських вчених, науковий інтерес яких становить характеристика явища дискурсу, схильні до його ототожнення з комплексним комунікативним процесом, що поєднує акт мовлення (конструктивний діалог, полілог, дискусія чи інший вид взаємодії) та контекст його реалізації – соціальне, культурне, ідеологічне чи професійне середовище, які формують зміст дискурсу. Учасники процесу, як правило, належать до певної групи, що має спільні комунікативні цінності та культурні коди. Їх може об'єднувати професійна спрямованість, ідеологічні переконання, певні особливі та нестандартні творчі підходи світосприйняття, віросповідання тощо. Основною функцією дискурсу вважається формування суспільних цінностей, моделювання світогляду, моралі та культури, проте він може використовуватись як маніпулятивний інструмент, оскільки має психологічний вплив на свідомість людини [28, с. 102].

Отже, дискурс є комплексним комунікативним процесом, що утворюється при взаємодії мовленнєвої та контекстуальної складових, є не лише лінгвістичним, а, передусім, соціокультурним явищем, що формується, функціонує та розвивається як у глобальному суспільно-культурному так і у повсякденно-побутовому просторах. Дискурс є інструментом формування нових знань та моделювання суспільної реальності, створюючи систему, де мова слугує не лише інструментом самовираження, а й механізмом впливу, переосмислення та інтерпретації дійсності.

В епоху цифровізації та діджиталізації мало хто буде сперечатись з твердженням, що медіапродукція (медіаконтент, цифровий контент) відіграє все більш важливу роль у повсякденному житті людини. Інтернет-ресурси, стрімінгові платформи, відеохостинги та соціальні мережі стрімко замінюють традиційні носії інформації, такі як книги, журнали та інші друквані матеріали. Як приклад, можемо навести звіт однієї з провідних статистичних компаній «Statista», яка проводила дослідження та розраховувала середню кількість часу використання цифрової та традиційної медіапродукції серед американців з 2011 по 2025 рік. Результати виявили, що за останні 14 років добова частка споживання цифрового контенту зросла на 463% (з 85 хвилин на добу у 2011 році до 478 хвилин у 2025 році). В свою чергу традиційні ресурси, такі як радіо та друквані видання, журнали, книги тощо, поступаються позиціями: витрачений середній час споживання за добу знизився з 469 хвилин у 2011 році до 258 хвилин у 2025 році (тобто зменшився на 45%) [52]. Аналогічна тенденція спостерігається по всьому світу, тому ми цілком можемо стверджувати, що цифрові медіаресурси, наразі, займають провідну роль в інформаційному забезпеченні населення.

В листопаді 2021 року Інститут масової інформації за допомогою Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) проводив опитування серед українців, мета якого було з'ясування типів контенту, які споживає населення України. Результати виявили, що найчастіше українці віддають перевагу фільмам та серіалам (59%) [36, с. 54]. Отже, ми можемо зробити висновок, що фільми та серіали є найбільш популярною формою аудіовізуального контенту, а її невід'ємною частиною є кіно-лінгвістичний феномен, який має назву «кінодискурс».

Для кращого розуміння дефініції поняття кінодискурсу цілком доцільно розглянути значення терміну «кіно», оскільки наявність саме цього феномену є основним чинником, який виокремлює кінодискурс в окрему специфічну лінгвістичну площину.

Згідно з «Енциклопедією сучасної України», кіно (те саме, що і кіномистецтво) – це вид мистецтва, що поєднує в собі візуальне зображення, звук

та динаміку руху. Основною функцією кіно є передача думок, емоцій та ідей через рухоме зображення, звук, монтаж і акторську гру, формуючи нову художню реальність, здатну впливати на свідомість, емоції та культурні орієнтири суспільства [40].

Т. Крисанова розглядає кіно як складний семіотичний феномен, у межах якого реципієнт (глядач) залучається до одночасного «декодування» таких видів інформації як візуальний образ, звук, музичний супровід, інтонаційне оформлення діалогів та невербальні сигнали, які забезпечують цілісність змісту екранного твору та слугують наративним підґрунтям формування емоційного впливу [11, с. 193].

Також, варто зазначити існування не лише прагматичного підходу до визначення поняття кіномистецтва, але і трактування сутності його природи через призму філософського сприйняття. Цей підхід визначає кіно кінематограф, кіномистецтво як інструмент філософського осмислення дійсності, у якому взаємодіють елементи раціонального аналізу та емоційного сприйняття. Інструментами взаємодії слугують головні ознаки кінотвору: зображення, звук, монтаж, ракурс, колір, акторська гра тощо. Його природа полягає у поєднанні традицій різних видів мистецтв, таких як театр, живопис, музика, література, фотографія та архітектура, що дозволяє створювати цілісну систему, яка функціонує у єдиному художньому потоці. Кіно є «мультимодальною» формою творчості, що зображує не лише зовнішній світ, а й внутрішню реальність людини, її емоційні, психологічні та духовні переживання [9, с. 79].

Отже, кіно – це особливий вид візуального мистецтва, який поєднує візуальний, звуковий, мовний та емоційний аспекти та створює унікальну форму мислення та сприйняття реальності. Його сутність полягає у здатності поєднувати естетичні, та філософські принципи, перетворюючи образи на спосіб пізнання світу та розуміння себе.

Що стосується самого кінодискурсу, то М. Мельник запевняє, що сам термін застосовується вперше французькими семіологістами Р. Одін та Ш. Метц. Науковець дотримується думки, що кінодискурс не варто обов'язково ототожнювати з використанням лише кінематографічних кодів. З погляду

дослідника, науковий інтерес з точки зору лінгвістики представляє сам факт схрещення двох кодів: кінематографічного (монтаж, ракурс, світло, композиція кадру) та некінематографічного, тобто лексичного. Проте, розмежування цих частин дискурсу обов'язково приводить до руйнації суті фільму та кіномистецтва як таких, до втрати їх інформаційної та емоціональної складових. Співіснування в одному утворенні двох кодів, що не є суміжними, утворює інформаційно-емоційне «ядро», яке несе в собі відношення автора до самого тексту і розшифровується реципієнтом. М. Мельник вважає, що наратив кінодискурсу, спираючись на схрещення двох кодів, має особливу структуру, що робить введення у мовознавство терміну «кінодискурс» доречним і цілком виправданим [20, с. 124-125].

На думку І. Лаврієнко, кінодискурс є унікальним феноменом, тому вона розглядає його як складну систему, яка об'єднує символічні категорії в єдину структуру. Відповідно до цього підходу базовими характеристиками кінодискурсу є когерентність (інтегрованість, змістовність), нерозривність, цілісність і завершеність. Це визначення відображає важливий аспект аналізу фільмів, підкреслюючи унікальність і складність цього процесу. В кінодискурсі використовуються різноманітні коди та символічні структури, які поєднуються в єдине ціле, щоб створити вражаючий аудіовізуальний досвід [16, с. 89].

Невід'ємною частиною кінодискурсу є такий феномен як кінотекст, який останнім часом все активніше стає предметом дослідження, особливо серед філологів та перекладачів. Основними компонентами кінотексту є «кіно» та «текст». Власне, дефініція поняття «кінотекст» суттєво розширюється характеристикою понять «кіно» та «тексту». Оскільки поняття «кіно» було охарактеризовано нами раніше, пропонуємо розглянути значення самого «тексту».

Дослідниці цього питання Ю. Борисенко та Н. Поліщук зазначали, що «текст» – це письмовий літературно оброблений витвір мовленнєвого процесу, який має певні особливі ознаки. Однією з таких можна вважати його завершеність. Він являє собою письмовий документ, що, саме, і відрізняє його від усних витворів мовленнєвого процесу. Текст є результатом обробки мовлення, який складається із заголовка і ряду особливих одиниць (надфразових єдностей). Ці одиниці можуть

поєднуватися лексичними, граматичними, логічними і стилістичними зв'язками, які, саме, і надають тексту його унікальний характер. Також особливою ознакою тексту можна вважати конкретну мету (донести інформацію, розповісти історію, переконати чи розважити) і прагматичний підхід, який застосовується для викладення інформації і націлений на взаємодію з читачем чи аудиторією та має вплив на сприйняття життєвої дійсності [26, с. 64-65].

Натомість, Г. Сюта наголошує, що у сучасних лінгвістичних та культурологічних підходах поняття тексту набуває багатозначного значення та розглядається не лише як послідовність знакових систем, а як складна семіотична структура, що відображає культурну пам'ять, інтелектуальний досвід та емоційно-сміслову «енергію» суспільства. Текст постає як модель мовно-культурного простору, у якому зберігаються й відтворюються знаки колективної свідомості, цінності, архетипи й ментальні коди нації [37, с. 132-133].

Тож, в цілому, можемо визначити, що текст є не лише сукупністю мовних одиниць, а і складною семіотичною системою, у якій відображено культурний, історичний та ментальний аспекти суспільства. Він функціонує як комунікативний простір, в якому відбувається взаємодія між автором та реципієнтом, тобто обмін досвідом, сенсами, ідеями, емоціями та знаннями.

В свою чергу, кінотекст, за версією М. Мельника, представляє собою особливий тип тексту, який слід визначати як цільне і завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних) знаків, організоване у відповідності із задумом колективного автора за допомогою кінематографічних кодів, зафіксованих на матеріальному носії для подальшого аудіовізуального сприйняття глядачами [20, с. 124].

Т. Кушнірова разом з В. Мацько, беручи за основу дослідження В. Демецької та О. Федорченко, пояснюють термін «кінотекст» як «технічно диференційовану» динамічну знакову ситуацію, що утворює сукупність структурних елементів так званої «кіномови» у рамках кінематографічного твору, яка відправляє, відповідно до жанрової специфіки, певне інформаційно-емоційне повідомлення глядачеві. Це повідомлення являє собою комбінацію вербальної мови, музики, іконіки тощо.

Воно характеризується змістовою довершеністю, інтертекстуальністю та наявністю різноманітних стилістичних фігур мови кіно (кінометафори, кіноепіфори, паралелізми, еліпс), записана на матеріальному носії і призначена для аудіовізуального сприйняття [15, с. 13].

«Літературознавча енциклопедія: У двох томах» дає пояснення, що кінотекст – це кіномистецтво, трактоване як особлива знакова система, але раніше він сприймався як спрощена візуальна оповідь тексту. Проте, такі дослідники як В. Шкловський та Ю. Тинянов склали особливий кіномовний словник, у який входять поняття «кіноепітет», «кінометонімія», «кінометафора», «кіносинекдоха» тощо. Крім цього, вони також створили кінограматичний словник, який пояснює значення понять «наплив», «ракурс», «діафрагма», «план», «чергування планів», «рух камери», «монтаж», «перемонтаж» та подібні [7, с. 481].

О. Скобнікова визначає кінотекст як особливий вид тексту, який слід розглядати як цільне і завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних знаків, організоване у відповідності із задумом колективного автора за допомогою кінематографічних кодів, зафіксованих на матеріальному носії для подальшого аудіовізуального сприйняття глядачами». Також О. Скобнікова вказує, що зазвичай поняття «кінотекст» об'єднує дві лінгвістичні складові:

1. Письмовий кінотекст, який охоплює написи та титри, які є частиною кінофільму, а саме назви вулиць, міст, плакати, записки, листи, позначення виходів та входів тощо.

2. Усний кінотекст, що включає мову акторів у звуковому оформленні, пісні, позакадровий текст тощо.

Обидві складові виражено вербальними одиницями природної мови. Крім того, «кінотекст» охоплює нелінгвістичні компоненти, серед яких: іконічні (імітація об'єкта або об'єктів, явищ реального життя і подій, наприклад, актор, який зображує «свого» героя, що представлений у вигляді опису в сценарії, а також спецефекти, трюки, декорації) та індексальні (конкретні об'єкти, здатні до репрезентації). У свою чергу, нелінгвістична система кінотексту має звукову частину: природні шуми (вітер, дощ, голоси птахів і тварин, кроки тощо), музика і

технічні шуми. Усі ці складові, з погляду дослідників, формують кінематографічну лексику, чи одиниці кінотексту.

Також, спираючись на дослідження О. Скобнікової, яка узагальнює наукові напрацювання таких дослідників, як Г. Слишкін, М. Єфремова, В. Кухаренко, А. Гельман та Ю. Лотман, можемо виокремити десять основних ознак кінотексту як вербального тексту:

1. Фрагментарність (кінотекст складається з окремих частин).
2. Відносна послідовність (епізоди можуть бути розміщені поза межами лінійної хронології).
3. Гнучка наративна структура (наратив може бути лінійним або ретроспективним).
4. Антропоцентричність (у центрі кінотексту завжди стоїть людина).
5. Просторово-хронологічний контекст (зміст залежить не лише від місця розгортання подій, а й від часу дії).
6. Мультиmodalність (кінотекст сприймається як візуально, так і аудіально).
7. Аудіовізуальна інформативність (передача глядачеві значущої інформації через образи, звуки, діалоги, музику, монтаж).
8. Структурна завершеність (має чітко визначені початок та кінець, позначені назвою, титрами або іншими маркерами).
9. Суб'єктивність осмислення (кінотекст відображає суб'єктивне бачення реальності автором).
10. Рецептивна спрямованість (кінотекст націлений на емоційну реакцію та інтерпретацію глядача) [32, с. 236-237].

Але наведена класифікація О. Скобнікової не є єдиною представленою характеристикою кінотексту. Наукове дослідження цього питання також були проведені І. Лаврієнко, яка сформувала власну «формулу» цього лінгвістично кінематографічного феномену. Дослідниця наголошує, що «кінотекст» визначений кількома факторами, а саме:

1. Особливий зміст (ігрове (художнє) та документальне кіно).

2. Мета та принципи комунікації (кооперація (орієнтація на гармонію взаємодії між дійовими особами) та конфлікт (проблема реальних чи уявних суперечностей між дійовими особами)).

3. Характерність інформативного компоненту (інформативне і фатичне (безінформативне) кіно).

4. Жанр та цільова аудиторія (драма, комедія, психологічне кіно, детектив, історичне, молоджне, анімаційне кіно тощо) [16, с. 41-44].

В свою чергу, Д. Гайданка наводить власні фактори кінотексту за метою та принципами комунікації:

1. Формальність або офіційність (включає в себе безпосередньо сценарії, постери, плакати, трейлери тощо).

2. Критичність (стосується рецензій та рейтингів кіноекспертів).

3. Аудиторна зацікавленість (відгуки глядачів) [2, с. 100].

Отже, дискурс є складним комунікативним процесом, що поєднує мовленнєву діяльність і контекст її реалізації. Він слугує не лише лінгвістичним, а й соціокультурним феноменом, який формується, функціонує та розвивається в усіх сферах діяльності людини. Дискурс виконує роль механізму пізнання та інтерпретації існуючої реальності, формуючи нові знання й моделюючи дійсність через мову.

Поняття «кінодискурс» представляє унікальний феномен, який поєднує в собі кінематографічні (монтаж, ракурс, світло, композиція кадру) та мовні ознаки. Специфікою кінодискурсу можна вважати поєднання двох паралельних ознак в єдине ціле, що утворює інформаційно-емоційну структуру, яке несе в собі відношення автора до самого тексту і розшифровується реципієнтом.

Невід'ємною складовою кінодискурсу є кінотекст. Поняття «кінотекст» включає подібні мовні особливості, що і книжковий текст. Лінгвістичний складник «кінотексту», а саме звукова мова у кадрі або за кадром, а також у титрах, які знаходяться всередині тексту, може відноситися до певного стилю. Одна з ключових відмінностей «кінотексту» від звичайного тексту полягає в тому, що текст має лише візуальне сприйняття, а «кінотекст» містить також аудіоряд.

Аналіз кінотексту може відбуватись лише з огляду на специфічність його мовної та жанрової природи. Саме жанр кінотексту вважається визначальним фактором у його дослідженні. Організація інформації та структури різних кінотекстів може суттєво відрізнятися. Тому при дослідженні функцій та властивостей кінотексту слід зважати на жанр фільму.

1.2. Визначення понять «евфемізм» і «дисфемізм» та підходи до їх класифікації

Мова здавна слугує засобом вираження почуттів, думок та ідей, які можуть мати як позитивне, так і негативне емоційне забарвлення. Для передавання негативних оцінок або емоцій у багатьох випадках використовуються нелітературні, ненормативні чи обценні лексичні одиниці, а також лексика, що впливає на психоемоційний стан реципієнта, викликаючи агресію, страх, огиду, образу тощо. Водночас у певних комунікативних ситуаціях постає потреба в пом'якшенні або нейтралізації негативно маркованої лексики з етичних або контекстуальних міркувань. У таких випадках використовуються евфемізми, які виконують функцію заміщення потенційно неприйнятних висловів.

Вивченням евфемізмів займалася значна кількість як зарубіжних так і українських дослідників, а саме: К. Аллан, К. Барідж, Е. Батістелла, Т. Блаунт, В. Великорода, О. Гребенщикова, З. Дубинець, Д. Енрайт, Є. Корнєлаєва, Л. Курагіна, В. Луц, Т. Марченко, Ю. Полтавець, М. Постатнік, В. Русанівський, Є. Снегірєва, О. Януш та інші.

Мотивація їх використання може бути зумовлена багатьма факторами. Спробуємо виокремити декілька з них. Переважно, евфемізми застосовують з причин дотримання етичних правил поведінки в соціумі (заміна нелітературної та обценної лексики на більш нейтрально забарвлений відповідник, який буде етично, культурно та морально виправданим). Також нерідко евфемізми можна зустріти у теле-радіо дискурсі та кінодискурсі. В теле-радіо передачах, що висвітлюють події, які сталися в певній країні або світі за певний проміжок часу (вечірні новини, новини тижня, підсумки місяця, підсумки року тощо) вдаються до

використання евфемізмів в контексті негативних новин задля згладжування експресивності та мінімізації шкідливого впливу на загальний психо-емоційний стан суспільства [39, с. 235-236].

Загальновідомим є той факт, що у теле- та радіо ефірі здійснюється контроль над змістом інформації що поширюється з метою обмеження та недопущення її поширення у разі порушень, передбачених регламентом теле- та радіомовлення, законодавством тощо. Цей процес називають цензурою [33], яка може бути досягнута шляхом евфемізації у тому числі. Наприклад, в музичних хіт-парадах та підбірках, що транслюються у прайм-тайм, тобто у період доби, який охоплює найбільшу частку радіослухачів та телеглядачів [58], тексти або назви пісень, в яких присутні інвективні лексичні одиниці, підлягають процесу евфемізації. Ілюстративним прикладом можна вважати пісню гурту Limp Bizkit, радіо-версія якої має назву *My Generation*, проте її оригінальна неофіційна назва – *Cum on My Shoes* [54].

Евфемізми в кіно, частіше за всього, застосовуються при перекладі аудіовізуального твору. Необхідність їх використання може бути зумовлена різним регламентуванням стосовно вікових обмежень у різних країнах світу. Американська організація, що представляє інтереси провідних голлівудських кіностудій Motion Picture Association (MPA) визначає, що при дії вікових обмежень PG-13 (13 років), використання інвективної лексики дозволяється не більше ніж один раз за увесь хронометраж кінофільму. У разі перевищення цієї норми фільм отримує рейтинг «PG-17» [46, с. 7].

В українському медіапросторі система вікового маркування аудіовізуального контенту має свої особливості, які відрізняють її від міжнародних стандартів. Попри те, що чинне законодавство не містить чіткого визначення норм щодо частоти вживання інвективної лексики, загальна практика телеканалів, стрімінгових сервісів та онлайн-платформ демонструє орієнтацію на міжнародні принципи. Зокрема, аудіовізуальний матеріал, у якому лайлива лексика простежується епізодично, найчастіше отримує вікову позначку «16+», що

попереджує про наявність матеріалу, небажаного для перегляду аудиторією молодшого віку [23].

З огляду на це, студії кіноперекладу та дубляжу нерідко застосовують евфемізацію як перекладацьку стратегію, прагнучи уникнути надмірної експресивності або агресивності мовлення персонажів. Такий підхід дозволяє зберегти зміст висловлювань, та, водночас, нейтралізувати негативне значення окремих лексичних одиниць. Завдяки цьому локалізований продукт не лише відповідає етичним і віковим нормам українського інформаційного простору, але й залишається зрозумілим та прийнятним для широкої аудиторії.

Історія появи терміну «евфемізм» датується серединою XVII століття, коли англійський лексикограф Т. Блаунт уперше вжив це поняття у своїй праці «Glossographia» (1656 р.). Він запропонував визначення, яке згодом стало відправною точкою для подальших мовознавчих досліджень: «a good or favourable interpretation of a bad word», що в перекладі означає – «сприятливе або гарне тлумачення поганого слова». Це формулювання відображало перше осмислення евфемізму як мовного засобу, який допомагає уникнути прямого або грубого висловлення, замінюючи його більш м'яким, прийнятним та нейтральним варіантом. З часом поняття евфемізму почало набувати нових конотацій і розширювати свої межі. Якщо у XVII столітті воно насамперед стосувалося мовної етики, то вже у XVIII столітті тогочасні дослідники звернули увагу на його соціокультурну функцію. Евфемізми почали розглядатися не лише як суто комунікативний інструмент, а й як емоційно-психологічний регулятор, який дозволяє пом'якшувати емоційне напруження, уникати табуйованих тем або висловлювань, що можуть викликати осуд чи агресію [56, с. 157].

Хоч Т. Блаунт був першим, але не єдиним іноземним дослідником, хто вивчав евфемізми. На думку багатьох дослідників, яких привернуло увагу це лінгвістичне явище, Т. Блаунт надав досить розмите та незавершене визначення, багатьох науковців, тому серед науковців ширилось бажання детальніше дослідити, зрозуміти та сформулювати мету використання евфемізмів. В свій час, К. Аллан, Е. Батістелла та К. Барідж дійшли до висновку, що функціонування евфемізмів

зумовлено, передусім, історичними, культурними та соціальними чинниками, які визначають поведінку у мовному середовищі. У кожному суспільстві існують певні «зони мовної чутливості» – теми, обговорення яких публічно вважається небажаним, нетактовним або навіть забороненим. Крім того, евфемізми мають і символічну функцію: вони відображають рівень суспільного розвитку, показують, наскільки культура мовлення втілює повагу до співрозмовника, толерантність і здатність до саморефлексії [44, с. 221].

З цим твердженням погоджуються і дослідники сьогодення. До прикладу, В. Луц, підкреслює, що евфемізми досить часто використовуються для досягнення ефекту психологічного розвантаження, щоб уникнути негативного впливу неприємних для групи осіб чи певного суспільного прошарку теми чи факту, який може вважатися соціально чи культурно неприйнятними [55, с. 290].

За версією «Oxford Learner's Dictionaries», евфемізмами називають слова або словосполучення, які використовуються для позначення чогось забороненого або неприємного, але за умови їх попереднього «підлаштування» для того, щоб зробити його більш прийнятним, ніж вони є насправді (мовою оригіналу: «an indirect word or phrase that people often use to refer to something embarrassing or unpleasant, sometimes to make it seem more acceptable than it really is») [48].

Якщо розглядати вітчизняні наукові праці, присвячені вивченню цього питання, можна виявити певні суперечності щодо підходів до визначення поняття «евфемізм». Так, з точки зору Л. Курагіної, евфемізм є мовною одиницею, що використовується для заміщення висловлення з негативним або відверто різким значенням більш прийнятною або менш образливою назвою денотата [14, с. 209]. Водночас, О. Януш визначає евфемізм як лексичне явище, яке виконує функцію переосмислення значення слів та виразів без зміни їхнього основного поняття. Тобто, під час процесу евфемізації відбувається лише «модифікація» мовного вираження певних структур [43, с. 143]. Зі свого боку, З. Дубинець взагалі наводить приклади трьох різних підходів до тлумачення терміну «евфемізм»:

1. Субституційний підхід, де евфемізми слугують заміною різким та нецензурним словам та висловам.

2. Тропний підхід, згідно з яким евфемізми є тропами, які виникають від коректних та пом'якшувальних слів або зі слів-замінників для табуованої лексики.

3. Тематичний підхід, де евфемізми застосовуються у контексті тем, які вважаються несприятливими або забороненими для вільного обговорення [6, с. 179].

Функціонування евфемізмів у кінотексті, на думку сербських дослідників А. Горчевича, С. Даздаревич та А. Зораніч, має особливе значення, оскільки поєднання візуальних, звукових і вербальних засобів, часто потребують балансу між точністю вислову та соціальною прийнятністю змісту. Евфемізм виконує не лише мовну, а й естетичну, культурну та етичну функції, адже м'яке, нейтральне за змістом вираження може одночасно характеризувати гострі теми (тригери), при цьому, уникаючи прямої етичної конфронтації з аудиторією. У межах кінотексту така стратегія особливо ефективна, оскільки дозволяє уникнути надмірної відвертості або табуованих тем, не втрачаючи при цьому їхньої смислової складової. Наприклад, у фільмах, сюжетна лінія яких загострює увагу глядача на соціально важливій темі, евфемізми допомагають режисеру та сценаристу зберегти інтелектуальне наповнення сюжету, водночас не виходячи за межі етичних норм, прийнятих у суспільстві. Процес евфемізації також може грати роль інструмента культурної адаптації, коли перекладачі або локалізатори замінюють лексичні одиниці задля забезпечення доступності розуміння певних культурних аспектів цільовою аудиторією [50, с.176-179].

У процесі нашого дослідження поняття «евфемізм», розглядаючи певну кількість визначень, представлених згаданими нами раніше вчених, досить легко можна дійти хибного висновку й помилково ототожнити його з таким явищем, як «табу». Попри те, що обидва поняття стосуються уникнення небажаної або забороненої лексики, М. Постатнік наводить твердження, що між ними існує суттєва різниця. За її словами, термін «табу» має соціокультурне походження й позначає заборону на вживання певних слів, тем або висловів через моральні, релігійні, психологічні чи культурні причини. Натомість евфемізми є продуктом «мовної творчості» та лінгвістичної адаптації, який виникає як засіб обійти цю

заборону, не порушуючи норм етикету. Таким чином, евфемізми є результатом усвідомленої мовленнєвої обробки: він замінює табуйовані слова більш прийнятними формами, зберігаючи зміст, але мінімізуючи емоційний вплив. Наприклад, замість прямих назв фізіологічних процесів чи соціально чутливих тем використовуються нейтральні або метафоричні вирази, які не викликають негативної реакції. Евфемізми відіграють ключову роль у мовній культурі, адже вони сприяють підтриманню гармонійних відносин між співрозмовниками, роблять комунікацію більш толерантною, гнучкою та соціально прийнятною. Завдяки евфемізмам, мова набуває м'якості та делікатності, що особливо важливо у сферах дипломатичного, офіційного, медійного та художнього дискурсу. Тобто, М. Постатнік виокремлює табуйовані слова в окрему категорію та загострює увагу на тому, евфемізми є лінгвістично вмотивованими. Саме ж поняття «табу», цитуючи В. Русанівського, М. Постатнік трактує як окреме явище, яке націлене на заборону застосування певних слів, що обґрунтовується позалінгвістичними чинниками, зокрема цензурними, культурними, морально-етичними, соціально-політичними та іншими [27, с. 14-15].

Також звернути увагу на відсутність кореляції між явищами евфемізму та табу закликає Є. Корнєлаєва. Вона зауважує, що табу – це більш суспільне явище, ніж лінгвістичне, тому воно має сильно виражений культурний та національний характер. Також важливо зазначити, що різні культури можуть мати різне сприйняття і розуміння одних і тих же табуйованих понять. Табу та їх евфемізми різняться за змістом, характером, а також за своєю соціальною метою та функцією. Евфемізми використовуються як заміна табуйованих слів, що обумовлено етичними нормами, соціальною тактовністю та іншими факторами [9, с. 73].

Фактично, М. Постатнік та Є. Корнєлаєва наголошують, що табу є ініціальним елементом, евфемізація є процесом, а сам евфемізм є результатом, і саме цей алгоритм надає нам підстави вважати, що евфемізм та табу – нетотожні явища.

Утворення евфемізмів (або евфемізація) є складним процесом адаптації потенційно неприйнятних денотатів до соціокультурних норм і вимог, що забезпечує тактовність і делікатність у комунікації. Імплементация самого процесу

може відбуватись різними способами. Наприклад, В. Козлова та І. Усатих зазначають, що існує шість способів утворення евфемізмів кожен із яких має своє функціональне навантаження та специфіку застосування: 1) перифраз, що полягає у заміні прямої номінації предмета або явища описовим методом; 2) заміна форми слова або його мотивації, що передбачає застосування мовних троп, таких як метонімія, метафора та антифраза, що базуються на асоціаціях за суміжністю, подібністю або протилежністю між об'єктами або поняттями, що робить висловлювання більш образним і багатозначним; 3) заміна слова іншим, близьким за змістом, але не тотожним, що припускає використання синонімів або антонімів; 4) безпосередньо заміна денотата за допомогою займенників, як вказівних, так і неозначених, а також займенникових прислівників; 5) еліпсис або вилучення певних слів або словосполучень; 6) зміна звукової форми слова, що дозволяє цілеспрямовано впливати на сприйняття лексичної одиниці [8, с. 76].

Свою концепцію сформував лінгвіст М. Янічієвич та А. Горчевич, які запропонували дорозгляду п'ять основних способів формування евфемістичних конструкцій, серед них: 1) скорочення, що включає аббревіацію слова чи фрази, зворотне словотворення або утворення зменшувально-пестливої форми слова; 2) перифраз, який полягає у використанні описових або обхідних виразів замість прямого денотату; 3) реконструкція, що охоплює фонологічні заміни, контамінацію (поєднання частин різних слів) та редуплікацію (повторення частин слова чи фрази); 4) семантична заміна, яка включає в себе тропні прийоми як метафоризація, абстракція, літота та мейозис; 5) запозичення відповідних конотаційно нейтральних лексичних одиниць з інших мов [53, с. 61-63].

М. Полюжин та І. Юричко, досліджуючи механізми утворення евфемізмів розробила універсальну класифікацію способів творення евфемізмів у різних семантичних полях. Зазначена класифікація ґрунтується на чотирьох основних процесах: 1) семантичний процес, що включає фразеологізацію, генералізацію, метафоризацію, іронізацію, метонімізацію, антономазію, літоту та гіперболізацію; 2) процес аббревіації, морфемної заміни та ономації; 3) фонетичний процес, що

передбачає фонемну заміну, редуплікацію та зворотний словотвір; 4) іншомовні запозичення [25, с. 68-69].

Виходячи з вище перелічених способів утворення евфемізмів, можемо зробити висновок, що більшість дослідників виокремлюють саме семантичні процеси, які базуються на тропному підході, тобто на метафоричному, метонімічному, гіперболістичному, генералістичному та мейозисі. Особливе значення в цьому контексті має перифраз, що виступає способом номінативного заміщення, одночасно описуючи і називаючи предмет, поняття, явище чи дію.

Щодо класифікації евфемізмів, це питання також залишається неоднозначним. Багато дослідників пропонують різні типологічні критерії, тому варіативність та неоднорідність класифікацій є очевидним явищем. Так, О. Гребенщикова присвятила своє дослідження класифікації евфемізмів у розмовному функціональному стилі мови. Відповідно до її класифікації, існує п'ять видів евфемізмів:

1. Етикетні звертання. Наприклад, дослідниця розглядає використання евфемізму «*дівчина*» як більш нейтральну альтернативу слова «*жінка*».

2. Описові евфемізми (зовнішність людини). У цьому випадку йдеться про заміну слів, що можуть сприйматися як образливі або надто прямолінійні в характеристиці зовнішності або фізичних особливостей. Дослідниця наводить приклади лексичних одиниць, які рекомендовано нейтралізувати за допомогою процесу евфемізації залежно від контексту: «*товстий*», «*горбатий*», «*інвалід*», «*безногий*», «*глухий*», «*кривоногий*» тощо.

3. Евфемізми, що позначають расову приналежність. Ця група охоплює лексеми, які використовуються з метою уникнення дискримінаційних або образливих висловів щодо представників різних расових чи етнічних груп. Такими можна вважати слова «*негр*» або «*вузькоокий*» та подібні. Евфемізація у цьому випадку спрямована на дотримання етичних норм та повагу до честі й гідності осіб певного походження.

4. Евфемізми, що позначають національні стереотипи. До цієї групи належать слова, які замінюють етноніми зі зневажливою та стереотипізованою конотацією

на нейтральні або прийнятні форми («*хохли*» → «*українці*», «*мадяри*» → «*угорці*», « *пшеки*» → «*поляки*», «*пендоси*» → «*американці*» і т.д.). Такі евфемізми покликані усунути мовні прояви упередженості чи мінімізувати вірогідність розпалювання національної ворожнечі.

5. Евфемізми, що позначають сексуальні вподобання та орієнтацію. У цій категорії евфемізми слугують для заміщення грубих, зневажливих або застарілих позначень сексуальної орієнтації на більш толерантні та соціально прийнятні. Дослідниця зауважує, що раніше нейтральним еквівалентом до лайливої форми «*гомик*» вважалося слово «*гомосексуаліст*», однак з часом і воно набуло негативної конотації. У сучасному дискурсі рекомендується вживати нейтральне та загальноприйняте слово «*гей*» [4, с. 39].

Є. Снегір'ова виокремлює евфемізми за сферами вживання. Вона виділяє професійні евфемізми та побутові. До побутових, на її думку, належать ті, що позначають особливості анатомії людини, а саме фізіології («*слиз*» замість «*шмаркля*») та статевих органів («*кінець*» або «*палиця*» на позначення чоловічого статевого органу), відносини між статями (у народі здавна на позначення статевого акту використовували вислів «*ламати калину*»), хвороби, смерть, похорон тощо. Щоб охарактеризувати професійні евфемізми, була розроблена окрема класифікація з зазначенням окремих сфер діяльності, а саме:

1. Дипломатична сфера («*піти на поступки*» замість «*здати позиції*»)
2. Дії судової та пенітенціарної систем («*найвища міра покарання*» замість «*довічне ув'язнення*»)
3. Військові операції («*операція*» замість «*вторгнення*», «*ліквідація*» замість «*знищення*»)
4. Назви деяких професій («*оператор машинного доїння*» замість «*доярка*»)
5. Сфера торгівлі та обслуговування («*товари підвищеного попиту*» замість «*дефіцитні товари*») [34, с. 265].

І. Лобецька, в свою чергу, запевняє, що евфемізми поділяються на морально-етичні («*злочинець*» замість «*терорист*»), професійні («*спеціаліст з клінінгу*» замість «*прибиральник*») – в цьому випадку цікавим є факт використання англіцизму

під час евфемізації), етикетні («*обмежений в розумових здібностях*» замість «*дурний*») та антидискримінаційні («*африканець*» або «*представник африканського континенту*» замість «*темношкірий*») [17, с. 165].

Інший підхід до класифікації евфемізмів пропонує дослідниця Т. Марченко, яка диференціює їх за сферами суспільного життя, підкріплюючи свою позицію відповідними прикладами. Зокрема, вона виокремлює такі комунікативні домени евфемізмів:

1. Розмовне мовлення («*наставляти роги*»).
2. Художня література («*іти до праотців*»).
3. Політичний дискурс («*країни третього світу*»).
4. Медичний дискурс («*діти сонця*»).
5. Дипломатичне спілкування («*доларова дипломатія*»).
6. Соціально-моральна та суспільно-естетична сфери («*язвочка*», «*акт*», «*стукати*»).
7. Військова справа («*Антитерористична операція*», «*Операція Об'єднаних Сил*») [18, с. 79].

Проаналізував та врахував усі особливості класифікацій О. Гребенщикової, Є. Снегірьової та І. Лобецької та Т. Марченко, можемо запропонувати власну, узагальнену, розгорнуту систему класифікації евфемізмів, яка диференційована на категорії, що охоплюють усі основні сфери людської діяльності, комунікативні ситуації та соціальні контексти.

1. **Морально-етична категорія.** До неї належать евфемізми, що покликані пом'якшити негативний тон нелітературних, лайливих та інвективних лексем, виразів, вигуків тощо («*бляха*» → «*капець*», «*лайно*» → «*кепсько*»).

2. **Описово-називна категорія.** Ця категорія націлена на відтворення пом'якшення конотації денотата при описі або назві людей, предметів, явищ тощо («*дурний*» → «*людина з особливими когнітивними здібностями*», «*псих*» → «*емоційно нестабільний*», «*брехун*» → «*не зовсім щирий*» «*лох*» → «*невезучий*» «*повія*» → «*дівчина з низькою соціальною відповідальністю*»).

3. **Категорія психологічного тиску** позначає евфемізми, що зменшують рівень психологічного навантаження, пом'якшуючи негативні прогнози, загрози або емоційно напружені ситуації («*Ми все втратили!*» → «*Ми в непростому становищі*», «*У нас проблеми!*» → «*Виникли певні труднощі*», «*Це катастрофа!*» → «*Ситуація не проста*», «*Все пропало!*» → «*Необхідно переосмислити підхід*»).

4. **Категорія поведінки або дії** містить евфемізми, що характеризують небажану поведінку або дії, використовуючи більш м'які вирази, ніж прямолінійні або засуджуючі формулювання («*краде*» → «*привласнює чуже майно*», «*грубить*» → «*висловлюється різко*», «*п'є*» → «*зловживає алкоголем*»).

5. **Категорія соціального статусу та професійної сфери** застосовується для заміни назв професій або статусів, що можуть звучати неактуально або мають нижчу соціальну оцінку («*охоронець*» → «*фахівець з безпеки*», «*секретар*» → «*адміністративний асистент*»).

6. **Дипломатична категорія** націлена на нейтралізацію критичних оцінок у діловому чи політкоректному комунікативному середовищі («*Ви помиляєтеся*» → «*Ваше твердження є хибним*», «*робота виконана погано*» → «*є простір для покращення*»).

7. **Політична категорія** евфемізмів пом'якшує політично чутливі формулювання та вирази щодо держав, урядів, ідеологій чи рішень («*корупція*» → «*зловживання повноваженнями*», «*пропаганда*» → «*інформаційна політика*», «*опозиція*» → «*альтернативна політична сила*»).

8. **Медична категорія** нейтралізує негативну конотацію денотату на позначення хвороб, фізичних особливостей або медичних процедур («*психічно хворий*» → «*людина з особливостями психічного здоров'я*», «*рак*» → «*онкологічне захворювання*»).

9. **Економічно-фінансова категорія** використовується для зменшення негативного впливу несприятливих економічних або комерційних реалій на психо-емоційний стан суспільства («*криза*» → «*період економічної турбулентності*», «*зменшення виплат*» → «*оптимізація монетарної політики*»).

10. **Кримінально-правова категорія** пом'якшує конотацію назв злочинів, покарань або правопорушень («*арешт*» → «*взяття під варту*», «*конфіскація*» → «*процесуальне вилучення*», «*банда*» → «*організоване злочинне угруповання*»).

11. **Антидискримінаційна категорія** спрямована на усунення образливих або зневажливих позначень соціально-незахищених груп, мешьшин та національностей. Поділяється на дві підкатегорії:

11.1. **Антидискримінаційно-расова категорія** («*жид*» → «*житель Йорданської долини*», «*цигани*» → «*роми*»).

11.2. **Антидискримінаційно-гендерна категорія** («*гей*», «*лесбійка*», «*бісексуал*» «*транссексуал*» → «*представник соціально-гендерних меньшин*»).

12. **Релігійна категорія** містить евфемізми, що замінюють лайливі вирази релігійного походження («*Чорт забирай!*» → «*О Боже!*», «*Чорта лисого!*» → «*Боже збав!*»).

13. **Категорія міжособових конфліктів** зменшує агресивність та психо-емоційний фон конфліктних ситуацій, заради зменшення рівня психологічної напруги між сторонами конфлікту («*Заткнись!*» → «*Помовч, будь ласка*», «*Ти мене вже дістав!*» → «*Я не можу більше продовжувати з тобою розмову*»).

14. **Естетична категорія** скеровує процес мовлення до використання лексики високого стилю, уникає просторіччя, вульгаризми, жаргон, сленг та слова нижчих мовних реєстрів («*ну типу...*» → «*аналогічно з...*», «*офігіти*» → «*очманіти*»).

У межах дослідження лінгвістичного феномену «евфемізм» не менш важливим є й аналіз його семантичної опозиції – «дисфемізму». Цей термін, як підкреслюється у низці праць, становить смислову опозицію до евфемізму й виконує протилежну комунікативну функцію: він слугує не для нейтралізації, а навпаки – для посилення негативної конотації вже маркованого поняття або висловлення [24, с. 231]. Також варто зазначити, що поняття «дисфемізм» з'явилося в науковому обігу значно пізніше ніж термін «евфемізм», а тому інформаційна база з його вивчення є суттєво меншою. Водночас, у сучасному мовознавстві спостерігається зростання інтересу до цього явища, що засвідчує

актуальність подальших досліджень у цьому напрямку [30, с. 182]. Саме такий інтерес проявили наступні науковці: О. Кульчицька, Л. Мосієвич, С. Сойда, Л. Ставицька, С. Степанов та О. Тараненко.

Дисфемізм (або какофеїзм) за визначенням О. Тараненко, є лексичною одиницею чи висловом, що свідомо замінює нейтральне або м'яке позначення певного явища грубішим, осудливим чи образливим еквівалентом. Його головна функція полягає не лише у передачі негативної емоційної реакції мовця, а й у посиленні експресії висловлення за допомогою навмисного порушення мовних норм чи соціальних табу. Таким чином, дисфемізми виконують роль засобу емоційного загострення, що дозволяє передати роздратування, зневагу, гнів або сарказм. За її версією, до найпоширеніших типів дисфемізмів належать анімалістичні метафори, у яких людину порівнюють із твариною, щоб принизити або знецінити її людські якості (наприклад, «свиня», «щур», «вівця»). Подібні вирази не лише виконують оцінну функцію, а й відображають соціально-культурні стереотипи, закріплені у колективній свідомості. Окрім того, у мовленні дисфемізми часто проявляються через використання вульгаризмів, обценної та жаргонної лексики, що надає висловленню додаткової емоційної сили й часто межує з мовною агресією. Варто зазначити, що вживання дисфемізмів має соціальну та прагматичну мотивацію: вони використовуються не лише для вираження особистого ставлення мовця до адресата, але й як засіб мовної маніпуляції задля підкреслення зверхнього ставлення, іронії чи протесту. У комунікативному контексті дисфемізми можуть виконувати як виразно-емоційну функцію (для створення ефекту емоційного вибуху), так і риторичну, задля досягнення певного впливу на слухача [38, с. 139-143].

Продовжуючи тему протилежності понять «евфемізм» та «дисфемізм» можна зазначити також дослідження Л. Ставицької, в якому дослідниця наголошує, що «дисфемізми – це слова, що протистоять евфемізмам». Вона визначає цей термін як змінення слова з метою надання йому негативного, грубого значення: «...будь-яке поняття можна виразити у більш вульгарному вигляді за допомогою дисфемізмів, що зберігають семантичну сферу табу». [35, с. 22]. Оскільки

Л. Ставицька, приділяє значну увагу жаргонній, сленговій та нецензурній лексиці, вона розглядає дисфемізми як невід'ємну частину саме сленгу та жаргону.

Проте, існує і протилежне від представлених вище тлумачень, яке зазначає, що евфемізми та дисфемізми не є антонімічними поняттями та існують в одній мовній парадигмі. Зокрема, Л. Мосієвич, посилаючись на О. Сенічкіну, розглядає дисфемізми як ті лексичні одиниці, які на певному етапі в розвитку мови втратили свою первісну евфемістичну функцію, замість цього почавши виражати негативну оцінку. Така позиція полягає в тому, що ці лексеми продовжують жити в мові, «забруднюючи» свій денотат і у кінцевому підсумку стають складовою частиною інвективного лексикону [21, с. 61].

Все ж, таке судження не є популярним та не отримує значної підтримки. Наприклад, польська дослідниця С. Сойда має достатньо категоричне ставлення до спроб «об'єднати» евфемізми та дисфемізми та наголошує, що такі дії абсолютно безпідставні. В якості підкріплення своєї точки зору, вона в досить простій, але дуже зрозумілій формі пояснює, що евфемізми відображають позитивне ставлення мовця, в той час як дисфемізми, навпаки, виражають негативне ставлення, бо спрямовані на акцентування негативних емоцій. Основною мотивацією вживання дисфемізмів, на думку польської дослідниці С. Сойди, є намагання передати зневажливе, осудливе або образливе ставлення до адресата. Дослідниця також наголошує, що з огляду на широкий спектр мовних засобів, які можуть бути використані для реалізації дисфемістичного ефекту – від нейтральної лексики зі зміненим контекстом уживання до емоційно-експресивних одиниць, включаючи вульгаризми та обценну лексику – постає необхідність розмежовувати дисфемізми та вульгаризми як окремі лінгвістичні категорії [60, с. 125-128].

Нажаль, у науковому лінгвістичному дискурсі не спостерігається чітке виокремлення процесів утворення дисфемізмів. Натомість, ті процеси, які досліджує невелика кількість науковців, радше можна охарактеризувати як мотивацію використання дисфемізмів, тобто причини й обставини, що спонукають учасників комунікації вдаватися до різких чи образливих слів та виразів. Здебільшого ці дослідження зосереджуються на прагматичних аспектах

дисфемізмів, їхній функції у вираженні негативних емоцій, дискримінації, зневазі чи зневіри, а не на формальних механізмах їхнього утворення. Таким чином, дисфемізми розглядаються як лінгвістичний інструмент, використання яких, у більшості випадків, є свідомим заради досягнення певного негативного психо-емоційного ефекту.

Проте, О. Кульчицька вважає, що мотивація використання дисфемізмів часто є не тільки свідомою, але і навмисною. За її словами, людина, що використовує дисфемізми, знає, що вони розцінюються як наклеп та зневага до оточуючих. Незважаючи на це, мовець обирає саме цей варіант для вираження своєї мети, бажаючи надати своїм словам більш гострий та пронизливий характер. Такий підхід забезпечує досить сильний ефект та додає емоційності та експресивності. Дисфемізми використовуються для вираження ставлення до об'єкта чи події, а також для створення комунікативної ситуації, яка вплине на реципієнта. Цитуючи С. Степанова, Кульчицька стверджує, що з психологічної точки зору, дисфемізми можна розглядати як внутрішній стан психологічного конфлікту. Також, спираючись на дослідження Л. Мосієвич, дослідниця запевняє, що дисфемізм є формою вираження соціальних проблем [12, с. 213].

У кінотексті дисфемізми набувають особливого значення завдяки їхній взаємодії з аудіовізуальними елементами, що значно посилює їхній вплив на глядача. На відміну від звичного мовлення, де дисфемізми функціонують переважно через словесну комунікацію, у фільмах застосовують стратегії, які об'єднують звукові, візуальні та інтонаційні засоби для підсилення експресії. Наприклад, різкий образливий вислів, підкріплений агресивною мімікою, динамічними рухами тіла або освітленням, здатен викликати більш глибоке емоційне переживання та зробити окрему сцену ключовою у розвитку сюжету. Дисфемізми у кінотексті виконують мультимодальну функцію безпосередньої передачі негативного емоційного забарвлення та формування категоричного сприйняття персонажів і подій, що мотивує глядача до глибшого осмислення сюжетної лінії. Завдяки взаємодії лінгвістичних та нелінгвістичних засобів

комунікації, дисфемізми в кіно набувають особливого значення та є ефектиним інструментом емоційного впливу на глядача [50, с. 179].

Через обмежену вивченість феномену дисфемізму, в сучасному науковому дискурсі не спостерігається широкого спектру класифікацій цього явища. Однак, існують різні підходи до класифікації дисфемізмів, в основі яких лежать різні критерії для виділення та категоризації цих лексем.

Наприклад, Л. Мосієвич розрізняє семантичний та формальний типи дисфемізації. Формальний тип дисфемізмів не передбачає взаємодії різних структур, тобто зв'язок між дисфемізмом і початковою номінацією є виключно формальним, можливо через фонетичну подібність, риму та інші формальні співвідношення. Утворення дисфемізмів формального типу здійснюється шляхом різних змін, таких як фонетичне викривлення (порушення звукового способу слова), какофонія (поєднання звуків, що сприймаються як хаотичне та безглузде їх нагромадження), або аббревіатура. З іншого боку, семантичний тип евфемізації характеризується інтенсифікацією, або підвищенням рівня негативних характеристик, при цьому для утворення використовуються метафори та гіперболи. Цей тип дисфемізмів спрямований на посилення негативних оцінок і може виражатися через тропи, які зміцнюють негативну характеристику об'єкта [21, с. 63].

О. Кульчицька класифікує дисфемізми за семантичними чинниками:

1. Дисфемізми соціального статусу (дисфемізми, які позначають професії, соціальних групи, емоцій і т.д.).

2. Дисфемізми, що позначають психічні, психологічні чи соціальні умови (характеризують інтелектуальні вади, психічні захворювання, наркоманію, деградацію).

3. Дисфемізми, що характеризують біологічні та анатомічні особливості людини (негативне позначення статі, раси, статевої орієнтації, та інших біологічних ознак).

Окрім того, у межах лексико-семантичного підходу О. Кульчицька подає ще одну типологізацію дисфемізмів, засновану на специфіці позначуваних понять.

Відповідно до цього поділу, дисфемізми можуть функціонувати як засоби номінації таких явищ:

1. Смерті, хвороб, фізичних та психічних вад («здохнути», «відкинути копита», «спідозний», «тупорилий», «дебілоїд», «лошара», «гном», «шпала», «жирний», «виродок» і т.д.).

2. Кримінальної сфери («криса», «моргала», «ментура», «рамси поплутати», «параша»).

3. Вад та дефектів характеру людей («потякало», «гадюка», «падлюка», «тварюка», «мразота», «бидлота», «лярва»).

4. Національностей («китайоза», «кацап», «пендос», «татарва», «чурка», «чушка», «негр», «жид»).

5. Релігійних понять, ритуалів, проклять тощо («відьма», «чортяка», «погань») [12, с. 214].

Після аналізу усіх наведених класифікації, можемо виокремити власну систему класифікації дисфемізмів, яка, за аналогією з класифікацією евфемізмів, диференційована на категорії, що охоплюють усі основні сфери людської діяльності та контекстуально-комунікативні ситуації.

1. **Морально-етична категорія**, до неї належать дисфемізми, що покликані загострити вже існуючий негативний тон нелітературних, лайливих та інвективних лексем, виразів, вигуків тощо («капець» → «бляха муха»)

2. **Описово-називна категорія** націлена на відтворення загострення конотації денотата при описі або назві людей, предметів, явищ тощо («неохайний» → «свинарюга», «людина похилого віку» → «старий пердун»).

3. **Категорія психологічного тиску** позначає дисфемізми, що підвищують рівень психологічного навантаження, радикалізуючи негативні прогнози, загрози або емоційно напружені ситуації («Ускладниш ситуацію» → «Провалиш усе наглухо», «Мені це не подобається» → «Мене це вже добісу дратує», «Ти ризикуєш» → «Ти сам себе в могилу женеш»).

4. **Категорія поведінки або дії** містить дисфемізми, що характеризують небажану поведінку або дії, використовуючи прямолінійні або засуджуючі

формулювання («працює недобросовісно» → «халтурить по-чорному», «уникає відповідальності» → «тікає, мов щур»).

5. **Категорія соціального статусу та професійної сфери** застосовується для заміни назв професій або статусів грубими, образливими та зневажливими відповідниками задля пониження гідності їх представників («державний службовець» → «канцелярська шістка», «охоронець» → «дармоїд-сторожила», «журналіст» → «пропагандон»).

6. **Категорія антидипломатії** дисфемізмів є контекстуально-семантичною опозицією дипломатичній категорії евфемізмів та націлена на негативізацію вже критичних оцінок у діловому чи політкоректному комунікативному середовищі («є ризику» → «все котиться в прірву», «Потрібна корекція стратегії» → «Цей план можна викинути на смітник»).

7. **Політична категорія** дисфемізмів загострює політично чутливі формулювання та вирази щодо держав, урядів, ідеологій чи рішень («авторитарний лідер» → «узурпатор», «неефективний уряд» → «банда корумпованих бездар»).

8. **Медицина категорія** негативізує нейтральну конотативну складову денотату на позначення хвороб, фізичних особливостей або медичних процедур («пацієнт із ментальними розладами» → «психопат»).

9. **Економічно-фінансова категорія** використовується для підвищення негативного впливу несприятливих економічних або комерційних реалій на психо-емоційний стан суспільства («кредит» → «боргова яма», «погане матеріальне становище» → «злидні»).

10. **Кримінально-правова категорія** загострює конотацію назв злочинів, покарань або правопорушень («покарати строком ув'язнення» → «відправили гнити на нарах»).

11. **Дискримінаційна категорія** спрямована на уведення в комунікативну ситуацію образливих, зневажливих або упереджених позначень соціально-незахищених груп, меншин та національностей. За аналогією з

антидискримінаційною категорією евфемізмів, також поділяється на дві підкатегорії:

11.1. **Дискримінаційно-расова категорія** («афроамериканець» → «чорномазий», «ром» → «циганюга»).

11.2. **Дискримінаційно-гендерна категорія** («дівчина низької соціальної відповідальності» → «шльондра», «чоловік з характерними рисами фемінності у зовнішності» → «гомік»).

12. **Релігійна категорія** містить дисфемізми, що позначають лайливі вирази релігійного походження («погана людина» → «лярва» або «погань»).

13. **Категорія міжособових конфліктів** загострює агресивність та психо-емоційний фон конфліктних ситуацій, заради збільшення рівня психологічної напруги між сторонами конфлікту (як приклад, можемо навести фразу, що може застосовуватися однією зі сторін конфліктої ситуації «*Та щоб ти всрався і паперу не було!*»).

14. **Категорія антиестетики** спрямована на зниження лексичного рівня мови шляхом введення у текст чи комунікативну ситуацію нелітературних, нецензурних, інвективних, жаргонних, сленгових та інших відповідників низького лексичного рівня («дешевий товар» → «барахло», «застаріла техніка» → «драндулет» або «дровольот»).

Отже, «евфемізм» є мовною одиницею, що використовується для заміщення слова чи виразу, що має негативне чи відверто різке значення, більш сприятливою або менш образливою назвою денотата. Мотивація використання евфемізмів може бути зумовлена різними чинниками, зокрема задля дотримання правил поведінки в соціумі та контролю і лімітації поширення негативних аспектів дійсності в межах певної професійної, соціальної чи вікової групи. Класифікація евфемізмів відбувається за різними чинниками, серед яких можна виокремити лексико-семантичний та семантично-контекстуальний.

Дисфемізми, в свою чергу, є семантичною опозицією евфемізмів і використовуються для загострення уваги не на нейтралізації, а навпаки, на негативізації вже існуючої негативної конотації поняття. Основною мотивацією

використання дисфемізмів вважають бажання передати зневажливе чи образливе ставлення до адресата. Через недостатню кількість інформації стосовно визначення поняття дисфемізму, кількість класифікацій дисфемізмів дещо обмежена. Однак, існують різні підходи до класифікації дисфемізмів, серед яких, по аналогії з евфемізмами, можна відзначити лексико-семантичний та семантично-контекстуальний.

1.3. Способи відтворення евфемізмів та дисфемізмів

Переклад евфемізмів та дисфемізмів з англійської мови на українську є непростим завданням для перекладачів. Труднощі такого перекладу можуть бути зумовлені недостатньою кількістю інформації стосовно способів перекладу дисфемізмів, у першу чергу, оскільки, як вже зазначалось раніше, дисфемізми – явище маловивчене, через що науковці не мають достатньої теоретичної бази для розробки окремої концепції способів перекладу дисфемізмів. При дослідженні цього питання, науковці класифікують способи перекладу лише евфемізмів, або додають примітки, що наведені класифікації рекомендовано застосовувати при перекладі як евфемізмів, так і дисфемізмів. Загалом, при перекладі евфемізмів та дисфемізмів, перекладач, в першу чергу, має фокусуватись на мотивації використання цих лексичних одиниць, особливостей тексту оригіналу, культурних та індивідуальних характеристик мовця. Зважаючи на наведені фактори, при перекладі евфемізмів та дисфемізмів досить часто необхідно змінювати текст оригіналу, словесну форму, іноді навіть зміст. Однак, саме зміст залишається тією основою, на якій ґрунтується подальша трансформація евфемізмів та дисфемізмів у висловлюванні.

Загалом, мовознавці та перекладачі при відтворенні евфемізмів та дисфемізмів застосовують такі способи:

1. Пряма передача лексичної одиниці мовою перекладу.
2. Підбір еквівалентної евфемістичної конструкції.
3. Опущення евфемістичних одиниць у процесі перекладу [19, с. 87].

Ю. Швечкова у ході свого дослідження згадує такі способи перекладу евфемізмів, як:

1. Калькування («*a deficit*» – «дефіцит» як заміна «*a shortage of funds*» – «брак коштів», або «*unemployed*» – «незайнятий», як заміна «*jobless*» – «безробітний»).

2. Модуляція. Як приклад, була наведена конструкція «*the children who were languishing in the care system*» та її переклад «дити, які були позбавлені батьківського піклування». Оскільки дієслово «to languish» в українській мові має відповідник «знемагати», Ю. Швечкова наполягає, що адекватним еквівалентом, який буде більш сприятливий для україномовного реципієнта, буде дієслово «позбавати».

3. Експлікація («*the frail*» – «людина зі слабким здоров'ям» як заміна оригінального значення «кволий»).

4. Компенсація [41, с. 178].

Як запевняють І. Онушканич, М. Штогрин та С. Пристай у своїй роботі «Перекладацькі трансформації як засіб відтворення англійських евфемізмів українською мовою», єдиної концепції класифікації перекладацьких трансформацій як для евфемізмів, так і для дисфемізмів, на сьогодні не існує, тому ними було здійснено спробу створення власної класифікації на основі загальновідомої класифікації В. Комісарова. Вона виглядає наступним чином:

1. Лексичні трансформації. До їх переліку входять транскрипція, транслітерація, калькування.

2. Граматичні трансформації. Вони включають в себе граматичну заміну форми слова, частини мови, члена речення, типу речення.

3. Лексико-граматичні трансформації, тобто антонімічний переклад, переклад аналогом, експлікативний переклад (експлікація) перифраз.

4. Лексико-семантичні трансформації (конкретизація, генералізація, модуляція) [22, с. 284].

Після ретельного аналізу класифікації, представленої І. Онушканич, М. Штогрин та С. Пристай, можемо зазначити, що сама класифікація має певні

неточності як у контексті перекладу кінотекстів так і у контексті загальнолінгвістичному.

Утворення процесу евфемізації чи дисфемізації неможливе з застосуванням таких лексичних перекладацьких трансформацій, як транскрипція та транслітерація, оскільки при їх імплементації не відбувається жодного семантичного зсуву. Ці трансформації мають лише номінативний характер та покликані передавати значення безпосередньо денотата шляхом його інтерпретації згідно з фонетично-орфографічними вимогами мови перекладу. Жодного пом'якшення, чи навпаки, загострення значення денотата не відбувається.

Також можемо зауважити, що у кінотексті, враховуючи його особливості, не всі перекладацькі стратегії можуть функціонувати. Тому, пропонуємо ознайомитися з нашою класифікацією способів перекладу евфемізмів та дисфемізмів, яка є доопрацьованою та адаптованою під реалії перекладу кінотекстів класифікацією І. Онушканич, М. Штогрин та С. Пристай. Як ілюстративний приклад пропонуємо розглянути скрипти англомовних фільмів «Дедпул» (2016 р.) [47], «Веном» (2018 р.) [61] та їхні україномовні переклади [1; 5].

Серед лексичних трансформацій, які можуть функціонувати у кінотексті, можемо виокремити лише калькування («*This is dead. Dead*» → «*Це дохлятина. Це дохле*»; «*Nakuna his tatas*» → «*Акуна його матати*»).

Граматичні трансформації. У кінотексті вони включають в себе граматичну заміну форми слова («*creatures*» → «*тварюка*»), частини мови («*Oh! Yeah, we're empty*» → «*Оу, знову ніфіга*»), члена речення («*I don't trust you, and you're insane*» → «*Я тобі не довіряю, у тебе клінічна шиза*»), типу речення за метою висловлювання («*Oh, God*» → «*От срань!*»).

Лексико-граматичні трансформації, тобто антонімічний переклад («*asshole*» → «*красавчик, бляха*»), переклад аналогом («*russy*» → «*сцикло*»; «*I am done*» → «*Ситий по горло*»; «*Do you feel me?*» → «*Ти вкурив?*»), експлікативний переклад («*It's a hair system*» → «*Це перука – система заміни волосся, така штука для чоловіків, які лисіють*») та перифраз («*parasite*» → «*іншопланетний симбіот*»).

Лексико-семантичні трансформації, тобто конкретизація («*creep*» → «*потворна істота*»), генералізація («*people that you don't deem worthy*» → «*покидьки*») та модуляція («*Cancer is a shit-show*» → «*Це просто пекельне шоу з раком*»).

А. Галайчук, також проявила науковий інтерес до вирішення питання стратегій перекладу евфемізмів та дисфемізмів. Виходячи з її тверджень, можемо зазначити, що основними стратегіями перекладу евфемізмів є:

1. Передача еквівалентною лексичною одиницею (заміна існуючого евфемізму іншим).
2. Передача за допомогою лексики на пряме позначення того, що у тексті оригіналу виражено евфемізмом.
3. Пряма евфемізація (передача слова, яке не є евфемізмом у тексті оригіналу за допомогою евфемізму у тексті перекладу).

Серед способів перекладу дисфемізмів, дослідниця виокремлює наступні:

1. Відтворення у перекладі напрямую.
2. Передача у перекладі шляхом генералізації.
3. Вилучення з тексту перекладу [3, с. 119].

Під час аналізу досліджень іноземних науковців, нами було виявлено, що в останні роки в іноземному перекладознавчому дискурсі підвищився науковий інтерес до вивчення способів перекладу дисфемізмів, проте іноземними науковцями класичні для вітчизняної наукової спільноти категорії перекладацьких трансформацій під час перекладу дисфемізмів не розглядаються, оскільки серед зарубіжних дослідників не простежується схильність до категоризації перекладацьких трансформацій в окремі лексичні, граматичні та лексико-граматичні парадигмальні поля.

Наприклад, С. Аншорі, М. Набабан і Т. Віратно замість загострення уваги на аналізі конкретної класифікації способів перекладу, детально висвітлюють важливість принципу еквівалентного перекладу загалом, як основи задля досягнення ефективності перекладу дисфемізмів. Цей підхід полягає у прагненні передати мовою перекладу той самий емоційний спектр і соціокультурні конотації,

який притаманний тексту оригіналу. Як приклад, дослідники зазначають, що іспанське слово «*parásito*», що в буквальному перекладі означає «*паразит*», у деяких випадках може використовуватись задля демонстрації зневажливого ставлення мовця до свого опонента у діалозі. Проте, наприклад, в англійській мові, еквівалент до іспанського слова «*parásito*» є слово «*parasite*», що в англійському середовищі сприймається більш буквально і не завжди грає роль образливого слова та не обов'язково має негативну конотацію. Таким чином, дослідники радять при перекладі використовувати слово «*cockroach*», що українською означає «*тарган*». Такий переклад дозволяє зберегти еквівалентність та передати емоційний ефект негативного характеру, що притаманний дисфемізмам [45, с. 301-302].

К. Грасія підкреслює важливість врахування специфіки проблеми перекладу дисфемізмів у контексті медіапродукції. Дослідниця наголошує, що помилковий чи неадекватний переклад дисфемістичної лексичної одиниці у контексті розповсюдженості медіаматеріалів та їх впливу на психо-емоційний стан суспільства, може призвести до серйозних наслідків, іноді, навіть, катастрофічних. Вона наголошує на важливості свідомого ставлення перекладачів до культурних, етичних та соціальних аспектів народів та націй, мовами яких перекладається текст оригіналу [51, с. 3].

С. Путранті, М. Набабан і С. Тарджана у своєму дослідженні також наголошують на важливості врахування лінгво-культурного аспекту під час перекладу дисфемізмів та заявили, що причинами його нехтування можуть бути недостатня обізнаність про культурні реалії суспільства, мовою якого перекладається текст або надмірне зловживання буквальною перекладом, що, у деяких випадках, може призвести до видозміни сенсів та емоційно-семантичного змісту оригіналу [59, с. 930-933].

Д. Мустикасарі, Р. Асмарані та Дж. Джуманто у своєму дослідженні виокремлюють такі стратегії перекладу дисфемізмів, як «*general word*», тобто генералізація, «*less expressive word*», тобто заміна на менш експресивний відповідник, «*cultural substitution*», тобто культурна заміна (накшталт доместикації або локалізації) та «*omission*», тобто опущення. Вони підкреслюють важливість

вибору адекватної та контекстуально вмотивованої стратегії перекладу, оскільки від цього значною мірою залежить рівень розуміння адаптованих дисфемізмів цільової аудиторії, адже не кожна стратегія буде однаково ефективною у всіляких ситуаціях. Важливість контексту стає вирішальною у забезпеченні адекватності й прийнятності перекладу для реципієнта [57, с. 10].

Після аналізу досліджень іноземних науковців, можемо зробити висновок, що в іноземному перекладознавчому дискурсі існує певний консенсус стосовно того, що переклад дисфемізмів вимагає дотримання принципу еквівалентності, що полягає у збереженні емоційного та соціокультурного значення оригінального тексту. Науковці наголошують на важливості адаптації дисфемізмів з урахуванням культурних особливостей цільової аудиторії, що часто призводить до застосування семантичних трансформацій, таких як генералізація, експресивна модуляція, доместикація та опущення.

Можемо додати, що, на відміну від іноземних колег, українські науковці підпорядковуються вже встановленими у вітчизняних перекладознавчих практиках перекладацьким стратегіям та їх інтерпритаціям.

Аналізуючи усю отриману нами інформацію стосовно способів перекладу евфемізмів та дисфемізмів, можна зробити висновок, що, загалом, евфемізми та дисфемізми мають однакову специфіку передачі з мови оригіналу мовою перекладу, так як окремої класифікації способів перекладу цих мовних явищ не існує. Зумовлено це обмеженою кількістю наукової інформації щодо методів передачі дисфемізмів. Тому, існує потреба в подальших дослідженнях та розробці ефективних стратегій перекладу даної лінгвістичної проблематики. Серед основних трансформацій варто зазначити лексичні, граматичні, лексично-граматичні та лексико-семантичні.

У підсумку усієї зазначеної нами інформації, можемо зробити висновки, що кінотекст є особливим видом твору, основною функцією якого є відображення суб'єктивного осмислення дійсності авторів, яке виявляється на різних етапах відбору лінгвістичного і нелінгвістичного матеріалу. Кінотекст складається з

універсальних текстових категорій, які вважаються обов'язковими для художнього тексту.

Евфемізми є лексичною одиницею, що використовуються задля зменшення негативного впливу на психо-емоційний стан співрозмовника чи суспільства, дотримання правил поведінки в соціумі та контролю і лімітації поширення негативних аспектів дійсності в межах певної професійної, соціальної чи вікової групи. Серед підходів можна виокремити лексико-семантичний.

Дисфемізми, на відміну від евфемізмів, використовується задля негативізації вже існуючої негативної конотації поняття. Існують різні підходи до класифікації дисфемізмів, серед яких, по аналогії з евфемізмами, можна відзначити лексико-семантичний, проте, як з'ясувалось, через недостатню кількість інформації стосовно визначення поняття дисфемізму, саме кількість класифікацій дисфемізмів дещо обмежена.

Переклад евфемізмів та дисфемізмів є складним процесом і потребує від перекладачів врахування багатьох факторів. Однією з основних проблем є недостатня теоретична база, особливо у сфері перекладу дисфемізмів. Існують лише узагальнені класифікації трансформацій, які застосовують як по відношенню до евфемістичних, так і до дисфемістичних одиниць. Перекладач, задля адекватної інтерпретації, має орієнтуватись на контекстуальну складову та враховувати мотиваційний фактор використання евфемізмів та дисфемізмів.

РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ЧЕТВЕРТОГО СЕЗОНУ СЕРІАЛУ «DRIVE TO SURVIVE»

2.1. Класифікація евфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive»

Для класифікації евфемізмів, застосованих при перекладі з англійської мови на українську, було обрано четвертий сезон документального серіалу «Drive to Survive» (у перекладі: «Жени, щоб вижити») (США, 2022) американського провайдера медійних послуг та продюсерської компанії «Netflix» [49], та його україномовна версія, дубльована студією «ПостМодернПродакшн» [31].

Малюнок 2.1

Офіційний постер четвертого сезону серіалу «Drive to Survive»

Під час аналізу досліджуваного медіапродукту, нами було детально проаналізовано англійськомовний скрипт серіалу (текст оригіналу) та скрипт його україномовної версії (текст перекладу), внаслідок чого, методом суцільної вибірки

нами було виявлено 527 евфемістичних та дисфемістичних одиниць. Серед них, евфемізмів налічується 394 одиниці, які були використані у процесі перекладу та інтерпретовані для адаптації під лінгвістичні і культурні особливості цільової україномовної аудиторії. Важливо відзначити, що кількість зафіксованих евфемістичних одиниць була частково визначена існуванням певних лексичних конструкцій, зокрема таких, як: «*This is why a tough competitor is also gonna make you better*», які мовою перекладу відтворюються без застосування нейтралізації існуючої конотації денотата, тому їх переклад можемо вважати еквівалентним з точки зору їх лексично-стилістичного маркування: «*Саме тому сильні суперники роблять сильнішими тебе*».

Подальший етап дослідження передбачав класифікацію евфемізмів, які були утворені під час процесу перекладу українською мовою шляхом порівняння оригінальних англomовних текстових фрагментів із дубльованими текстовими фрагментами українською мовою.

Класифікація евфемізмів у четвертому сезоні серіалу «*Drive to Survive*» була здійснена із застосуванням нашої класифікації, яка є диференційованою на 14 семантично-контекстуальних категорій. Мотивація її використання зумовлена широкою типологічною основою, яка охоплює максимальну кількість категорій евфемізмів, що, в свою чергу, дає нагоду максимально наблизитись до об'єктивної оцінки функціонування різних категорій евфемізмів у кінотексті, що аналізується. Класифікація, що застосовується значно розширює можливості розуміння механізмів процесу утворення евфемізмів, обумовлених семантичними, соціальними та контекстуальними чинниками.

Розглянемо деякі приклади евфемізмів, що утворилися під час перекладу українською мовою, які, за нашою класифікацією, підпорядковуються до **морально-етичної категорії**.

«*Fucking shit*» → «*Повне лайно*». Англomовна репліка містить нецензурне слово «*fucking*», що посилює емоційне забарвлення лексичної одиниці з негативною конотацією «*shit*». Український переклад «*повне лайно*» передає основний зміст, внутрішню зневагу, однак студія перекладу відмовляється від

прямого інвективного еквіваленту « *fucking* », та замінює його більш нейтральним відповідником. Ця заміна має на меті нетітралізацію негативного тону вислову без втрати емоційної складової. Мотивація підпорядкування під морально-етичну категорію зумовлено прагненням уникнути надміру грубих слів під час перекладу, зберігаючи більш нейтральний тон та прийнятний зміст для більшості аудиторії.

«*Fucking hell!*» → «*Що за лаж?*». Англomовний вираз «*Fucking hell!*» є прикладом використання інвективної лексики, що характеризує шоківий стан чи роздратування, посилене нецензурним « *fucking* ». В українomовному перекладі ми спостерігаємо евфемістичну заміну виразу менш інтенсивним відповідником «*Що за лаж?*», який не налічує обценних лексем та має більш соціально прийнятний характер порівняно з відповідником тексту оригіналу. У цьому випадку можемо спостерігати процес евфемізації, оскільки студією перекладу було прийняте рішення застосувати нейтральну сленгову лексичну одиницю «*лажа*». Таке перекладацьке рішення демонструє стратегію збереження емоційної складової, пом'якшуючи конотацію денотата, що відповідає морально-етичній нормі мовлення.

«*Fucking motherfucker*» → «*Довбаний придурок*». Цей приклад демонструє евфемістичне послаблення інвективних лексичних одиниць, які утворюють надзвичайно грубий за змістом та соціально неприйнятний вираз табуйованого характеру. В українomовному перекладі використано словосполучення «*довбаний придурок*», яке зберігає образний зміст і емоційний тон, але є менш грубим і більш соціально прийнятним. Така заміна утримує агресивність висловлювання на рівні, що є, певною мірою, прийнятним загальною аудиторією, і слугує прикладом морально-етичної евфемізації під час процесу перекладу.

«*Shit hot*» → «*Круто, бляха*». Словосполучення «*shit hot*» є англomовною сленговою одиницею та має значення «*дуже круто*» або «*чудово*», але із грубим лексично-стилістичним забарвленням, де «*shit*» виступає в ролі інтенсивного підсилювача. Застосування конструкції «*круто, бляха*» обумовлене необхідністю нейтралізувати негативне емоційне забарвлення оригінальної репліки, що свідчить про імплементацію стратегії це евфемізації та заміни небажаних лексичних

одиниць більш прийнятним і допустимим в українському суспільстві відповідником, адаптуючи вислів до культурних норм аудиторії.

«*Fuck-up*» → «*Ой халепа*». Наведений нами нецензурний вислів тексту оригіналу є, певною мірою, радикальною, з точки зору емоційної складової, характеристикою провалу або помилки. Проте, у тексті мови перекладу відбувається заміна, в результаті якої утворюється нове словосполучення «*Ой халепа*», яке націлене максимально нейтралізувати негативний тон та досягти максимально прийняттого звучання. Це класичний приклад уникнення прямого грубого вислову із передачею його смислового навантаження найбільш делікатною формою морально-етичної евфемізації.

Також можемо навести приклади функціонування евфемізмів у перекладі, які підпорядковуються *описово-називній категорії*.

«*The revs are doing something funny*» → «*З обертами відбувається щось дивне*». У наведеному прикладі маємо типовий випадок описово-називної евфемізації, коли початкове висловлення характеризується певною просторічністю та розмовною образністю, проте в результаті перекладу набуває більш нейтрального, м'якого та стилістично стриманого характеру. В англomовній репліці вживається вислів «*are doing something funny*», який у контексті автоспорту не є типовою технічно-розмовною конструкцією комунікації механіків і пілотів. Компонент «*funny*» має саркастичне забарвлення та характеризує відхилення від норми роботи двигуна. Україномовний відповідник демонструє цілеспрямоване пом'якшення саркастичності вислову, але, водночас, збереження семантики нестандартності ситуації. Лексема «*дивне*» у цьому контексті має менш емоційно забарвлену конотацію порівняно з «*funny*», оскільки в українській мові «*дивне*» не викликає асоціації зі сміховинністю чи абсурдністю, а передає виключно факт нестандартної ситуації.

«*He's so small*» → «*Він такий коротун*». Цей приклад належить до одного з найпоказовіших випадків описово-називної евфемізації. В англomовній репліці «*He's so small*» спостерігаємо нейтральний за формою опис фізичної ознаки людини. Англomовна форма характеризується мінімальним емоційним

навантаженням, а прикметник «*small*» не несе чітко вираженої негативної конотації, оскільки за контекстом епізоду серіалу, він слугує об'єктивним констатуванням факту. Україномовна репліка «*він такий коротун*», на перший погляд, має злегка іронічне забарвлення. Вона стилістично менш нейтральна, ніж «маленький» чи «низький». Проте з урахуванням контексту епізоду серіалу, в якому П'єр Гаслі називає свого напарника по команді Юкі Цуноду «*коротуном*», можемо зробити висновок, що вона має описово-пом'якшувальну функцію, що передається легким жартом, а не зневажливим ставленням.

Англомова конструкція, та її україномовний відповідник «*fierce competitor*» → «*нестримний суперник*» містять потужний компонент інтенсивності, притаманний спортивній комунікації. Прикметник «*fierce*» зазвичай передає значення «агресивний, лютий, запеклий» і у більшості контекстів має яскраву емоційно-експресивну конотацію. Український переклад «*нестримний суперник*» демонструє чітку евфемізацію шляхом нейтралізації агресивного відтінку. Лексема «*нестримний*» передає характеристику, пов'язану з енергійністю, активністю, наполегливістю, але не містить грубої, конфліктної або насильницької семантики, властивої «*fierce*». Якщо «*fierce*» може асоціюватися з «лютою боротьбою», то «*нестримний*» більше спрямований на підкреслення більш позитивних якостей спортсмена.

«*What an unbelievable wanker?*» → «*Ну що за йолоп?*». Лексема «*wanker*» у британському варіанті англійської мови є інвективою з доволі грубим відтінком, що означає «*masturbator*», але у розмовній практиці функціонує як образа, наближена до україномовних слів-аналогів «недоумок», «придурок», «ідіот», зі значенням неповаги та презирства. Український відповідник «*йолоп*» належить до розмовної лексики, але не є вульгаризмом чи інвективою. Його конотація м'яка, іронічна, частково, навіть, гумористична. Воно вживається для висміювання, але не для прямої образи, уникаючи агресивного або сексуально забарвленого змісту, який присутній в оригіналі. По-друге, переклад зберігає комунікативну функцію, яка закладена в оригінальній репліці. Згідно з контекстом епізоду серіалу, Макс Ферстаппен висловлює своє невдоволення гоночному інженеру стосовно

поведінки пілота попереду, а саме блокування Ферстаппена під час його кваліфікаційного кола, що є грубим порушенням правил. Версія тексту перекладу передає обурення мовця, але робить це у значно менш різкій формі, адаптуючи репліку до українських культурних норм.

«*Max has completely “fuck you” mentality*» → «*У Макса дуже жорсткий характер*». Вислів «*“fuck you” mentality*» є метафоричною конструкцією, яка позначає стиль поведінки, заснований на непокорі та готовності ігнорувати правила. У його основі лежить обценна лексема з потужним семантичним забарвленням, яке виражає різкий негативний емоційний афект. Український варіант «*дуже жорсткий характер*» повністю усуває обценність та акцентує увагу не на конфронтації, а на особистісній рисі людини. Це свідчить про приналежність евфемізму до описово-називної категорії і унеможлиблює його альтернативну класифікацію.

Також можемо розглянути застосування найбільш домінантної категорії евфемізмів у досліджуваному тексті перекладу, а саме ***категорію психологічного тиску***.

«*We're running around with a target on our back*» → «*Тепер нас всі хочуть перемогти*». У репліці мови оригіналу використовується ідіоматичний вираз «*running around with a target on our back*», який має потужний емоційно-образний характер. Ідіома «*target on the back*» в англomовному контексті передає атмосферу високої напруги, відчуття переслідування та постійної загрози. Переклад «*тепер нас всі хочуть перемогти*» значною мірою пом'якшує інтенсивність наведеного ідіоматичного виразу та фокусується на характеристиці конкурентного спортивного середовища. Студією перекладу було прийнято рішення усунути образ «мішені» та сформувану нову семантичну лінію через нейтральне пояснення спортивної ситуації, де команда «Мерседес» перебуває у ролі фаворита, якого хочуть обіграти. Україномовна версія оригінальної репліки чинить більш нейтральний психологічний вплив та виконує функцію зниження напруги, тривоги та емоційного тиску.

«*It's do or die*» → «*Пан або пропав*». Вираз «*do or die*» має виразну емоційну інтенсивність і використовується в англійській мові для позначення ситуацій крайньої напруги, коли подальший успіх чи невдача вирішуються ментально. Лексема «*die*» надає репліці драматизму, ефекту «останнього шансу», що вказує на надзвичайний рівень відповідальності. Український відповідник «*пан або пропав*» є усталеним виразом, або ж фразеологізмом, лексичне значення якого є набагато більш нейтральним за оригінальний вислів, дослівний переклад якого «зроби або помри».

Вираз «*пан або пропав*», аналогічно до англомовного, також несе в собі ідею ризику, проте він не містить прямої експлікації смерті і сприймається аудиторією як стилістично нейтральна альтернатива. Варто також відзначити, що в оригіналі використано коротку, різку, майже ультимативну конструкцію, яка може чинити помітний психологічний тиск через бінарність вибору. Український варіант подає зміст у формі фразеологізму, що знижує емоційний градус ситуації та переводить висловлення у площину природного мовного вжитку. Заміна прямої згадки смерті ідіоматичним відповідником створює певну стилістичну дистанцію, що дозволяє уникнути надмірно драматичного ефекту та, водночас, передати важливість моменту та необхідність рішучої дії.

«*They can smell blood*» → «*Вони відчують смак перемоги*». Вислів «*they can smell blood*» має виражений агресивний емоційний відтінок, що походить з поведінкових патернів тварин, які реагують на кров, сигналізуючи про вразливість противника. У спортивному дискурсі така метафорика може використовуватись у разі, якщо суперники підозрюють команду-опонента чи спортсмена у неспроможності чинити необхідного рівня опір, що надає можливість завдавати надмірний емоційний тиск. Український переклад значною мірою змінює семантичний вектор, тому ми можемо спостерігати відсутність метафоричного осмислення хижацького інстинкту. Натомість вислів фокусується на позитивному стимулі досягнення перемоги. Дія процесу евфемізації у наведеному прикладі спрямована на редукцію агресивного тону та зменшення рівня психологічного тиску. Як наслідок, емоційний фокус зміщується з потенційної небезпеки на

мотивацію досягнення найкращого результату. Така семантична заміна є свідомим пом'якшенням конотації денотата, оскільки пряма передача образу «крові» є надмірно агресивною.

«*He has to swallow his pride*» → «*Він має поступитися гордістю*». Вислів «*swallow his pride*», що міститься в репліці тексту оригіналу, має відчутну метафоричну образність і використовується у випадках, коли людина змушена прийняти щось принизливе поступитися власними переконаннями. Він передає внутрішній психологічний дискомфорт, пов'язаний із придушенням власних емоцій чи самолюбства. Такий вислів створює сильний емоційний ефект і значне моральне напруження. Україномовний переклад «*він має поступитися гордістю*» демонструє значне пом'якшення семантично-метафоричного навантаження. У репліці мови перекладу використовується описова конструкція, яка зберігає зміст, але мінімізує психологічний тиск. Лексема «*поступитися*» є значно менш емоційно загостреною та не містить заклику до примусового придушення емоцій, властивого дієслову «*swallow*» у даному контексті. Така стратегія застосування евфемізму допомагає адаптувати репліку до стилістично стриманого характеру українського дубляжу серіалу. Водночас вона дає змогу зберегти семантичну складову, оскільки вислів на кшталт «*ковтнути гордість*» в українській мові існує, але має грубіший, більш просторічний відтінок та інколи сприймається як надмірно емоційний. Таким чином, наведений нами приклад евфемізму цілком підпадає під категорію психологічного тиску, оскільки репліка мови перекладу набуває більш делікатної та культурно прийнятної форми.

Проаналізуємо застосування у тексті перекладу евфемізмів **категорії поведінки або дії**.

«*The McLaren is firing on all cylinders*» → «*“Макларен” працює на повну*». У цьому випадку в англійській репліці спостерігаємо функціонування ідіоматичного висліву «*firing on all cylinders*», який походить зі сфери механіки двигунів внутрішнього згоряння і буквально означає «працювати з максимальною ефективністю, без збоїв». Попри технічне походження, фраза функціонує як метафора поведінкового характеру, оскільки вона описує діяльність суб'єкта

(гоночної команди) як оптимізовану та синхронізовану. Український варіант «*працює на повну*» демонструє характерне для евфемізації вилучення метафоричної складової із технічним підтекстом та замінену нейтральну лексичну конструкцію поведінкового характеру «*працює на повну*». Такий семантичний зсув відповідає параметрам евфемізації у категорії поведінки або дії, що характеризується послабленням метафоричного або розмовно-експресивного компонента задля дотримання нейтрального або стандартизованого лінгво-культурного стилю.

У наступному прикладі «*We need to maximise the opportunity*» → «*Ми повинні використати цю можливість*», англomовна репліка передає прагнення використати наявну перевагу з найбільшою ефективністю. Хоча сама фраза не містить очевидної експресії, семантично, вона тяжіє до стратегічно-командного дискурсу. Український варіант послаблює інтенсивність дії та наближує репліку до більш природного українського лінгвістичного контексту. Студія перекладу застосовує евфемістичну стратегію та замінює імперативну форму «*maximize*» на більш нейтральну «*використати можливість*».

Наступний приклад «*Let`s fuck shit up*» → «*Задамо їм жару*» є однозначною демонстрацією реалізації стратегії евфемізації оскільки в оригіналі використані дві обценні лексичні одиниці «*fuck*» та «*shit*». У спортивному контексті ця фраза використовується для позначення рішучості та безкомпромісності. Натомість, україномовний переклад містить образний, але соціально прийнятний фразеологізм, що зберігає основний експресивно-емоційний ефект. Лексема «*задати жару*» має експресивне забарвлення, але не містить інвективних одиниць, тому цілком відповідає українським лінгвістичним нормам дубляжу.

За наступний приклад візьмемо фразу з тексту оригіналу «*dicking around*» та її відповідник в українському перекладі «*дуркує*». Англomовна лексема «*dicking around*» є грубим розмовним виразом, утвореним від обценізму «*dick*» («пеніс» у сленговому вжитку). У конструкції «*to dick around*» слово втрачає пряме значення, але зберігає грубу конотацію, описуючи безглузде, несерйозне, безвідповідальне або беззмістовне проведення часу. Фраза має виражений зневажливий відтінок, який може відігравати потужну емоційно-експресивну функцію. У перекладеному

відповіднику ми спостерігаємо стилістичну нейтралізацію, оскільки україномовна лексема «дуркувати» є зменшувально-пестливою формою від «дуріти». Вона не несе жодної вульгарності, не створює агресивної оцінки та не пов'язана із номінацією інтимних частин тіла людини. Таким чином, переклад усуває обценну лексичну одиницю та утворює максимально соціально прийнятну та коректну форму денотата.

«*We need to strike back in Monaco*» → «*Нам потрібно поквитатися у Монако*». Дієслово «*to strike*» («бити», «наносити удар») створює образ фізичного або символічного протистояння, а фраза в цілому передає ідею силової відповіді. У контексті епізоду серіалу, ця репліка несе в собі агресивний намір компенсувати попередню невдачу шляхом потужної стратегічної відповіді команди «РедБулл» команді «Мерседес», оскільки у попередньому етапі у Барселоні Макс Ферстаппен (головний пілот команди «РедБулл») поступився першим місцем Льюїсу Хемілтону, який виступає за команду «Мерседес», а оскільки траса у Монако є надзвичайно складною та необхідною, слова Крістіана Хорнера, гоночного директора команди «червоних биків» представляють пряму погрозу, адресовану команді «сріблястих стріл». Альтернативна версія, що представлена у тексті перекладу, значно пом'якшує агресивність цього висловлювання. Лексема «*поквитатися*» містить в собі ідею відповіді або реваншу, але не містить прямої погрози. Такий переклад зберігає суть дії, але уникає жорсткої експресії.

До **дипломатичної категорії** ми також можемо віднести низку евфемізмів.

«*It's a tricky color to... to wear*» → «*Цей колір треба вміти носити*». У цьому випадку, репліка тексту оригіналу, у контексті звичайного діалогу, стосується коментаря про складність поєднання кольору в одязі, однак у контексті серіалу ця фраза має значно глибше культурне та символічне наповнення, оскільки мова йде про колір «rosso corsa» – відтінок червоного кольору, що історично пов'язаний із командою «Феррарі» та її легендарною спадщиною. Цей колір вважається національним символом, що позначає спортивну гордість Італії, статус бренду і майже сакралізовану традицію гоночної культури. Саме тому коментар Карлоса Сайнса, пілота «стайні жеребця, що гарцює», в українському перекладі не

лише зберігає дипломатичний характер оригіналу, але й отримує додаткову культурно-комунікативну глибину. В українській версії створюється натяк на те, що носити комбенізон команди «Феррарі» є великою відповідальністю перед брендом із багаторічною історією, мільйонами відданих фанатів та всією італійською гоночною культурою. Отже, цей приклад демонструє не просто евфемістичне пом'якшення, а й складну комунікативну систему, у якій дипломатичне висловлювання переплетене з культурною символікою та історичною спадщиною команди «Феррарі».

«*He's disappointed with the car*» → «*Він незадоволений болідом*». У контексті серіалу та чемпіонату Формули 1 в цілому, будь-які різкі висловлювання щодо боліда можуть мати стратегічні й репутаційні наслідки як для команди перед спонсорами, так і для пілота перед командою, тому загальноприйнятою практикою є вживання максимально обережних формулювань під час прес-конференцій, інтерв'ю та інших офіційних заходів. Лексема «*disappointed*» має емоційно стриманий характер та не передбачає гострої критики чи конфлікту, проте цілком передає емоцію фрустрації. Таким чином, навіть в англійській мові репліка вже є евфемістичною. В україномовному перекладі дипломатичний характер висловлення зберігається, проте ми можемо спостерігати певне пом'якшення значення денотата, завдяки чому, емоційний тон з розчарування трансформується у більш м'яку форму незадоволення. Це є типовим прикладом дипломатичної категорії евфемізмів, де критика технологічного продукту (боліда) передана максимально коректно.

«*He's underperforming*» → «*Він не дотягує*». У англійському контексті вираз «*underperforming*» широко вживається у професійному, спортивному, корпоративному та медійному дискурсах. Цей термін створює евфемістичну характеристику особи чи предмета, що не відповідає очікуваному рівню результативності. Він дозволяє уникнути різкіших формулювань, на кшталт «*failing*», «*doing badly*», «*performing poorly*». Саме завдяки певній нейтральності, вираз «*underperforming*» досить часто функціонує як дипломатичний евфемізм. Український відповідник «*не дотягує*» частково відтворює дипломатичний

характер, але водночас відноситься до розмовного функціонального стилю мовлення. На відміну від суто політкоректного англомовного терміну, україномовна репліка містить образний підтекст «не дотягнути до заданого рівня».

«*I disagree with that statement*» → «*Я не повністю згоден з цим твердженням*».

Оригінальна фраза є класичним зразком дипломатичного мовлення. Вислів «*I disagree with that statement*» є одним із найпоширеніших способів висловити незгоду без прямої конфронтації. Він є нейтральним, формальним та прийнятним для перемовин, де важливо дотримуватися певних правил поведінки, установ регламенту та не переходити до відкритого протистояння. Україномовний відповідник посилює дипломатичний ефект порівняно з оригіналом. Якщо англомовна фраза містить чіткий та, водночас, коректний елемент незгоди, то український варіант додає елемент суб'єктивного ставлення. Така заміна є показовою для аудіовізуального перекладу, оскільки, у деяких випадках, важливо зберегти позитивний тон комунікації і не надавати.

Наступну категорію, яку ми можемо проаналізувати є **релігійна категорія**.

«*Fuck's sake! For fuck's sake, man?!*» → «*Якого біса?! Ну якого біса?!*».

Англомовна конструкція «*for fuck's sake*» належить до найпоширеніших лайливих вигуків у сучасному розмовному функціональному стилі мовлення та характеризується високим ступенем емоційної експресії. У прямому перекладі вона містить відверту обценну лексику, тому студія перекладу обирає використання стратегії евфемізації та застосовує вислів релігійного походження «*якого біса?!*», яка виконує аналогічну функцію передачі емоції роздратування або фрустрацію без використання відвертої ненормативної лексики. Цей варіант є не лише прийнятним із нормативної точки зору, а й культурно природним для українського мовного середовища. Лексема «біс» зберігає експресію за допомогою апеляції до демонологічного образу, але водночас не перетинає межі забороненої вульгарності. Таким чином, ми спостерігаємо евфемістичне пом'якшення конотації, що дозволяє залишити емоційну напругу вислову, адаптувавши його до комунікативних норм цільової аудиторії.

Репліка «*Fucking idiot!*» → «*Чортів придурок!*» є типовим прикладом англомовного інвективного вислову, який містить одразу як бруталне підсилювальне слово, так і інвективну форму на позначення інтелектуальної неповноцінності. У дослівному перекладі ця фраза набула б надто жорсткої форми. Замість прямої репродукції, у перекладі використовується релігійний евфемізм «*чортів*», який замінює обценний компонент і водночас зберігає функцію емоційного каталізатора. Інвектива «*придурок*» утримує негативну оцінку, проте також не належить до категорії обценної лексики. Завдяки цьому переклад гармонійно балансує між збереженням конфліктного тону репліки та відповідністю нормам українського літературного мовлення, що робить його прикладом релігійної евфемізації.

На відміну від попереднього прикладу, у репліці «*I'm so fucking happy!*» → «*Я просто чортівськи щасливий!*» обценна лексична одиниця «*fucking*» виконує функцію не образи, а підсилювача емоцій. Він передає високий ступінь радості або ейфорії. В україномовному перекладі використовується слово «*чортівськи*» як пом'якшений каталізатор емоційної складової, який семантично та стилістично є аналогом англомовного обценізму. У результаті, емоційний тон висловлення збережено, а мовна норма не є порушеною.

У випадку з реплікою «*Fucking ridiculous!*» → «*Прокляття, безглуздість!*», обценізм «*fucking*» поєднується з емоційною оцінкою «*ridiculous*», створюючи виразне підсилення негативного ставлення до ситуації. Український переклад розбиває цю структуру на дві окремі складові: вигук «*прокляття*» та іменник «*безглуздість*», що повною мірою передає семантичну складову вислову. Такий чином, при перекладі було уникнуто компонент вульгарності, та, водночас, збережено емоційне напруження. Використання лексеми «*прокляття*» як релігійного евфемізму адаптує вислів до української лінгвістичної культури, якій притаманні аналогічні лексичні одиниці, що часто виконують функцію пом'якшених емоційних вигуків. Розділення конструкції також сприяє чіткості розуміння фрази у цільовою аудиторією.

Також четвертий сезон серіалу «Drive to Survive» налічує евфемістичні одиниці, які підпорядковуються до *категорії міжособових конфліктів*.

Репліка «*Don't give me a bullshit now*» → «*Не треба виправдовуватись*» є яскравим прикладом висловлювання з високим рівнем агресивності та емоційної насиченості, спрямованого на адресата в умовах загостреного міжособового конфлікту. В англomовному варіанті використано лексему «*bullshit*», яка належить до нелітературної лексики та підкреслює роздратування та недовіру мовця до слів співрозмовника. У контексті фрагменту епізоду серіалу, Макс Ферстаппен висловлює своє невдоволення гоночному інженеру Джанп'єру Ламб'язе стосовно стратегічного рішення вибору гуми під час другого сегменту кваліфікації Гран-Прі Бельгії, через що пілот опинився на десятому місці класифікації сесії та ледве не пройшов у третій, фінальний сегмент. Український переклад «*Не треба виправдовуватись*» значно пом'якшує конфліктну тональність висловлювання. Студія перекладу свідомо оминає вживання прямого грубого еквівалента та обирає вивірений, нейтрально-прагматичний варіант. Цей факт дає нам підстави вважати, що наведений приклад евфемізму підпорядкований категорії міжособових конфліктів, оскільки відбувається пом'якшення емоційного тону та зниження рівня агресії під час діалогічного мовлення.

Наступна репліка «*You gave me a fucking strategy, ok?*» → «*Ви дали мені не ту стратегію, добре?*» є контекстуальним продовженням попередньої та репрезентує емоційно забарвлений вислів, у якому пілот різко критикує команду за прийняте тактичне рішення. Лексема «*fucking*» відіграє роль каталізатора негативної оцінки, що підкреслює рівень невдоволення, роздратування та фрустрації через недоліки стратегії. Український відповідник «*Ви дали мені не ту стратегію, добре?*» повністю усуває обценний компонент і нейтралізує інвективну конотацію. Переклад містить раціональний, стриманий, професійно коректний виклад думки, що суттєво зменшує інтенсивність конфлікту.

Висловлювання «*Get out of my way!*», що міститься у репліці «*Get out of my way!*» → «*Пропусти мене!*» у автоспортивному контексті носить характер прямого волевиявлення, що висловлене у різкій, агресивній та імперативній формі та має

виражене конфліктне забарвлення і може звучати як різка вимога поступитися позицією на трасі. Перекладений варіант «*Пропусти мене!*» дещо пом'якшує тональність. Замість наказової конструкції з елементами агресивної експресії, застосовується лексична конструкція, яка зберігає зміст, але знижує рівень конфліктності. Такий варіант не передає повною мірою емоційної напруги оригіналу, проте має виражений евфемістичний ефект.

Наступна репліка «*You fucked up my race!*» → «*Ти зіпсував мені гонку!*» є емоційно насиченим прикладом інвективного мовлення. Лексична одиниця «*fucked up*» позначає різку, вульгарну форму докору, що сигналізує про наявність конфліктної ситуації. Репліка переклад передає зміст оригіналу, але без використання обценних відповідників. В українському варіанті загострена агресія замінюється нейтрально-негативним твердженням, яке залишається образливим контекстуально, але не порушує мовних норм.

Оскільки оригінальний англomовний скрипт налічує надмірну кількість інвективних, обценних, нецензурних слів та виразів та лексики низького рівня, україномовний переклад вдається до прийому евфемізації, який в нашій класифікації підпорядковується до *естетичної категорії*, яка націлена на збереження або підвищення лексичного рівня мови шляхом вилучення або заміни нецензурного відповідника або відповідника низького лексичного рівня.

Проаналізуємо приклад «*a lot of buzz*» → «*багато розмов*», в якому фраза «*a lot of buzz*» належить до розмовного функціонального стилю та має яскраво виражене сленгове забарвлення. Лексема «*buzz*» функціонує як метафоричне позначення галасу, шуму довкола певної події, інформаційного ажіотажу або неформальних обговорень. В англomовному спортивному дискурсі вона посилює емоційність висловлювання та створює відчуття неофіційності, контактності й наближеності до жаргонного вираження думки. Український переклад «*багато розмов*» відмовляється від стилістично зниженого, жаргонного забарвлення оригіналу, замінюючи його стилістично нейтральною лексемою. Студія перекладу усуває сленговий компонент та підвищує рівень лексичний рівень вислову.

Репліка «*Don't fuck it up*» → «*Не підведіть*» містить лексему обценного характеру «*fuck*». У контексті спортивної комунікації така форма може передавати тиск, напруження або високі ставки ситуації. Вислів має яскраво виражену агресивну конотацію і несе оцінний, емоційно забарвлений характер. Україномовний варіант «*не підведіть*» демонструє значну стилістичну трансформацію. По-перше, нейтралізується обценний елемент, а по-друге, емоційне навантаження оригіналу зменшується, внаслідок чого репліка набуває формального, навіть професійно-коректного забарвлення.

«*This is fucking madness*» → «*Якась дурня*». Оригінальний вислів містить, вже класичну для нашого дослідження, інвективну лексичну одиницю «*fucking*», який виконує функцію підсилення емоційного стану мовця, зокрема потрясіння та обурення. Відповідник тексту перекладу «*якась дурня*» демонструє суттєве пом'якшення тональності, оскільки відбувається повна нейтралізація інвективної лексеми.

Наступні категорії евфемізмів, а саме категорія соціального статусу та професійної сфери, політична, медична, економічно-фінансова та кримінально-правова категорія мають незначне кількісне навантаження на нашу вибірку у порівнянні з вже розглянутими категоріями, тому пропонуємо їх проаналізувати комплексно.

Категорію соціального статусу та професійної сфери представляє репліка «*...keep up with all the new kids that are coming?*» → «*...не відставати від усіх молодих пілотів*». Англomовне словосполучення «*new kids*» є стилістично зниженим, розмовним позначенням новачків або початківців у певній сфері діяльності. Воно має легке іронічне забарвлення та може сприйматися як фамільярна характеристика, що акцентує увагу на віковій або статусній нерівності між учасниками комунікації. Така метафорична номінація позбавлена нейтральності та містить акцент на недосвідченості. Натомість, в українському перекладі, фраза «*молодих пілотів*» демонструє емоційний та семантичний зсув, оскільки акцент переноситься з образного порівняння з «дітьми» на професійний аспект – статус спортсменів як пілотів Формули 1. Вибраний відповідник є

нейтральним, нормативним і зберігає лише змістову складову без емоційного забарвлення.

До **політичної категорії** можемо віднести репліку «*The Formula 1 organizing committee and championship management board rejected the government's proposal to hold another Portuguese Grand Prix at the Portimão circuit*» → «*Організаційний комітет та Рада директорів чемпіонату Формули 1 відклали розгляд пропозиції уряду Португалії провести ще один Гран-Прі на трасі Портіман*», що функціонує у скриптах оригіналу та перекладу. У англomовному тексті використано дієслово «*rejected*», що прямо означає відмову. Український відповідник «*відклали розгляд*» містить семантичне пом'якшення у вигляді заміни категоричної відмови на тимчасовість і відсутність остаточного рішення.

До **медичної категорії** можемо віднести такий приклад, як «*The g-force overload experienced by Max Verstappen means that his body was subjected to a force equivalent to 51 times his body weight, or 3,672 kilograms*» → «*Перенавантаження у 51 джи, яке пережив Макс Ферстаппен свідчить про те, що сила, яка нього діяла, була еквівалентна 51 вазі його тіла, тобто 3672 кілограмам*». У даному випадку можемо стверджувати, що евфемізація є мінімальною, однак, усе ж, присутня. В англomовній версії міститься конструкція «*his body was subjected to a force*», яка підкреслює надзвичайно велике фізичне навантаження на організм. Український переклад, певною мірою, пом'якшує психологічний вплив, перетворюючи драматичний опис на технічно-медичну інформацію. Це відповідає медичній евфемістичній категорії, спрямованій на нейтралізацію потенційно шокуючих оцінок.

До **економічно-фінансової категорії** належить фраза «*sells 5% of the team's stock*» та її україномовний відповідник «*відмовляється від п'ятивідсоткового пакету акцій*». У тексті оригіналу дієслово «*sells*» має суто фінансове значення продажу активів. Проте український відповідник «*відмовляється*» пом'якшує комерційну складову та робить вислів мотиваційно-нейтральним.

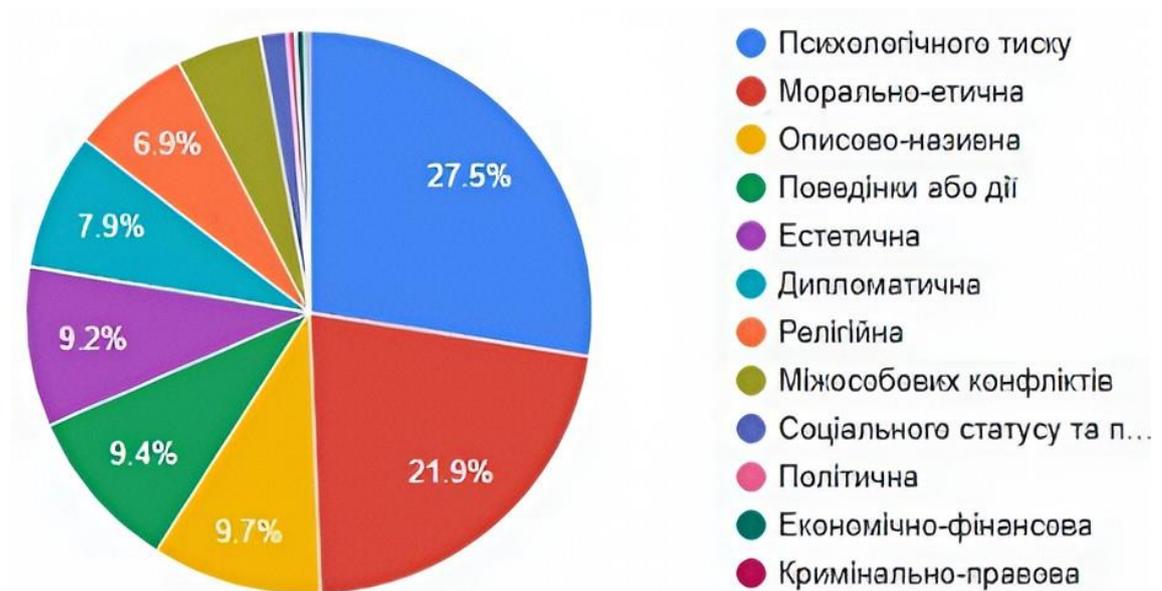
В свою чергу, до **кримінально-правової категорії** відносимо такий приклад застосування евфемізму підчас перекладу, як «*Reminds me of the last time I was*

convicted» → «Так само мене знімали після арешту». Англomовне «*convicted*» означає «визнаний винним» та належить до термінології кримінального права. Український переклад «*після арешту*» значно пом'якшує правовий статус події, зміщуючи фокус із факту засудження на стадію затримання. Таке формулювання, значною мірою, зменшує негативну силу юридичного обвинувачення, мінімізує соціально небажану конотацію, пов'язану із карним вироком.

Отже, за результатами кількісного аналізу, серед визначеної кількості евфемізмів, а саме 394 одиниці, можемо зробити висновок, що найбільш домінантними категоріями є *категорія психологічного тиску* – 108 одиниць (27,5%) та *морально-етична категорія* – 86 одиниць (21,9%) (див. Діаграму 2.1.).

Діаграма 2.1

**Класифікація евфемізмів в україномовному перекладі 4-го сезону серіалу
«Drive to Survive»**

Серед інших категорій маємо такі показники: *описово-називна категорія* – 38 одиниць (9,7%); *категорія поведінки або дії* – 37 одиниць (9,4%); *естетична категорія* – 36 одиниць (9,2%); *дипломатична категорія* – 31 одиниця (7,9%); *релігійна категорія* – 27 одиниць (6,9%); *категорія міжособових конфліктів* – 19

одиниць (4,7%); *категорія соціального статусу та професійної сфери* – 6 одиниць (1,6%); *політична категорія* – 2 одиниці (0,4%); *економічно-фінансова* – 2 одиниці (0,4%); *кримінально-правова категорія* – 1 одиниця (0,2%) та *медична категорія* – 1 одиниця (0,2%). Зазначимо, що *антидискримінаційна категорія* та її *антидискримінаційно-расова* та *антидискримінаційно-гендерна* підкатегорії евфемізмів у кінотексті, що досліджується, не функціонують.

2.2. Способи відтворення евфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive»

Для визначення способів відтворення, які були імплементовані під час процесу перекладу оригінального кінотексту мовою перекладу задля досягнення евфемістичного ефекту у четвертому сезоні серіалу «Drive to Survive», нами була застосована доопрацьована та адаптована нами під реалії перекладу кінотекстів класифікація способів перекладу І. Онушканич, М. Штогрини та С. Пристай, оскільки вона максимально доповнена та містить в собі усі категорії перекладацьких трансформації трансформацій.

Пропонуємо ознайомитися з аналізом лексичних трансформацій, а саме *калькуванням*.

«*Norris is demonstrating a blistering pace*» → «*Норріс демонструє неймовірний темп*». У наведеному прикладі англійське речення містить прикметник «*blistering*», що використовується для підсилення динаміки, інтенсивності та швидкості. У буквальному розумінні слово означає «пекучий», «обпалюючий», «той, що залишає пухирі», що створює експресивний образ швидкості, яка «пече». Проте таке буквально значення не є природним чи доречним з точки зору україномовного семантичного поля. Саме тому студія перекладу вдається до застосування лексичної трансформації, зокрема часткового калькування з евфемістичним пом'якшенням. У перекладі «*Норріс демонструє неймовірний темп*» зберігається основна ідея висловлювання, а саме виняткова швидкість пілота, однак метафорична «агресивність» слова «*blistering*» нейтралізована. Замість буквально калькування («пекучий темп», «обпалюючий темп») під час

перекладу було обрано евфемізований варіант «*неймовірний темп*», що є стилістично нейтральним, позбавленим тілесно-фізіологічних образів і не містить прихованої різкості.

У другому прикладі « *fucking* » → «*довбаний*» слово « *fucking* » належить до обценної лексики й вимагає обережної передачі в перекладі. Український відповідник «*довбаний*», у цьому випадку, є результатом часткового калькування, оскільки він відтворює експресивну інтонацію та грубу стилістику оригіналу, але у значно м'якшій формі. Слово «*довбаний*» у розмовній українській мові має різко фамільярне, але не пряме обценне забарвлення. Проте, сама лексема може викликати певну асоціативну парадигму з іншою лексичною одиницею, яка має надзвичайно різку, негативну та непристойну конотацію. Важливо також відзначити, що «*довбаний*» виконує ту ж прагматичну функцію, що й « *fucking* », а саме емоційно оцінює предмет або ситуацію, підсилює висловлення та передає стан мовця. Водночас переклад зберігає динаміку та емоційну насиченість фрази, що є важливою складовою кінодискурсу, зокрема в контексті серіалу «*Drive to Survive*», де вислови головних героїв часто є емоційно навантаженими. Лексема «*довбаний*» є її евфемістичним відповідником, тому здатна виконувати функцію емоційного підсилювача без переходу межі пристойного.

Наступний тип трансформацій – **граматичні**, а саме – **заміна форми слова**.

«*No comment on the team's strategy*» → «*Утримаюся від коментарів щодо стратегії команди*». У цьому прикладі простежується граматична трансформація, пов'язана із заміною форми слова, яка виконує евфемістичну функцію. В англійському варіанті репліка реалізована через іменникову форму з запереченням «*no comment*», тобто фактично містить пряму відмову відповідати на питання преси. Варто зазначити, що заперечувальна форма функціонує в тексті оригіналу в однині (*comment*). В українському перекладі можемо спостерігати конструкцію з застосуванням іменника у родовому відмінку множини «*утримаюсь від коментарів*». Саме це дає підстави вважати, що у наведеному прикладі відбулась заміна форми слова, оскільки ця стратегія імплементована у

евфемістичній конструкції, яка має на меті пом'якшити негативне емоційне забарвлення відмови.

Заміна частини мови – «*Bloody hell!*» → «*От халена!*». В англomовній репліці використано прикметник «*bloody*», що однозначно кваліфікується як вульгарне, емоційно-експресивне висловлення низького стилю. Український відповідник є прикладом заміни як семантичного змісту, так і граматичної будови висловлення. Вигук «*Bloody hell!*» складається з прикметника, який виконує функцію підсилення, тоді як український відповідник містить іменник «*халена*», що вживається у значенні неприємної ситуації, проблеми, форс-мажору. У такий спосіб, прикметниково-іменникової заміна створює повноцінний евфемістичний ефект. Емоційний рівень висловлення знижується, грубість вилучається, але загальний сенс здивування або незадоволення зберігається.

Заміна члена речення – «*I think we have a problem here*» → «*Здається, тут виникло непорозуміння*». В англomовному висловлюванні центральним змістовим ядром є іменник «*problem*», який у контексті міжособистісної або професійної комунікації може звучати доволі різко. Це формулювання передбачає не лише виявлення проблеми, але й непряму вказівку на відповідальність співрозмовника. В українському перекладі іменник «*problem*» замінено на «*непорозуміння*», яке має значно м'якшу семантику. Крім того, фокус висловлення зміщується з «ми маємо проблему» (де «*we*» виступає підметом) на безособову форму «*виникло непорозуміння*». Це усуває персональну відповідальність і водночас пом'якшує інтенсивність оцінки ситуації.

Заміна мети висловлювання – «*...keep up with all the new kids that are coming?*» → «*...не відставати від усіх молодих пілотів*». Оригінальна репліка постає у формі питального речення. Питальна форма має прихований оціночно-критичний відтінок, адже містить сумнів або навіть провокацію. У перекладі «*не відставати від усіх молодих пілотів*» речення зі питального перетворюється на стверджувальне. Український варіант постає, радше, як констатація факту, а не як виклик, поставлений співрозмовнику. Відтак, граматична трансформація дозволяє уникнути потенційно образливої або емоційно загостреної конотації оригіналу.

«*Fucking awesome*» → «*Просто супер!*». В оригіналі маємо окличне речення з вживанням ненормативної лексеми « *fucking* », яка виконує функцію емоційного підсилення, але при цьому знижує стилістичний рівень висловлення. Переклад «*Просто супер!*» перетворює вислів на нейтрально-позитивний і повністю вилучає грубість та агресивність. Також спостерігаємо граматичну зміну типу речення, оскільки англомовне висловлення подане як нейтральна стверджувальна фраза, натомість, український варіант представляє собою окличну конструкцію.

До лексико-граматичних трансформацій можемо віднести **переклад аналогом**. Наприклад, репліка «*For fuck's sake*» → «*Бляха муха*» налічує інвективну конструкцію з різко негативною конотацією «*For fuck's sake*». У репліці мови перекладу спостерігаємо функціонування лексичної конструкції «*Бляха муха*», яка є стійким українським евфемістичним вигуком. Вона виконує функцію пом'якшення емоційної сили висловлення, оскільки формально зберігає інтонаційне забарвлення роздратування, але не містить прямої ненормативної лексики. Переклад аналогом у даному випадку також викликаний необхідністю збереження ритмічності репліки та синхронізації артикуляції (ліпсинг). Український евфемізм «*Бляха муха*» є коротким, фонетично зручним і стилістично вписується в емоційно-розмовну ситуацію, що передбачена епізодом серіалу.

«*Fucking hell!*» → «*Трясця його матери!*». Англомовне « *fucking hell* » належить до інвективів агресивного емоційного забарвлення, що функціонує як підсилювач емоційного стану, а «*hell*» – як елемент релігійної семантики. Фраза «*Трясця його матери!*» є традиційним культурно усталеним виразом, який має фольклорне походження. Він зберігає експресивність, але істотно пом'якшує вульгарність. Трансформація виконує функцію культурної нейтралізації, забезпечуючи відповідність перекладу стилістичним очікуванням україномовної аудиторії.

Перифраз – «*fuckers*» → «*довбні*». У цьому випадку, лексема «*fuckers*» належить до інвективної лексики найнижчого регістру, яка несе потужний негативний зміст та неприйнятну форму характеристики. Її варіація «*довбні*» зберігає негативну оцінку, але уникає надмірної вульгарності. Як результат,

перифраз створює евфемістичний ефект і зберігає комунікативні особливості репліки оригіналу.

Також пропонуємо охарактеризувати функціонування лексико-семантичних трансформацій, зокрема – **конкретизацію**, що налічується у репліці «*Lock-up in turn one*» → «Заблокував колеса в першому повороті».

В оригіналі фраза «*Lock-up in turn one*» є типовим прикладом внутрішньої термінології пілотів Формули 1 та коментаторів перегонів. Ця фраза позначає ситуацію, коли під час гальмування колесо або кілька коліс перестають обертатися, ковзаючи трасою, через що відбувається процес тертя гуми об асфальт та виникнення навколо колеса димової завіси. В автоспортивному дискурсі це явище має усталену назву «*lock-up*», що за своєю природою є технічним терміном, зрозумілим лише фахівцям або вболівальникам. Український переклад конкретизує зміст шляхом прямої номінації об'єкту процесу «*заблокував колеса*».

Генералізація – «*He was putting the boot in*» → «*Він тиснув*». Англomовна фраза «*putting the boot in*» походить з британського варіанту розмовної англійської мови й означає «наслідати на когось», «завдавати додаткового тиску» або «погіршувати ситуацію». В україномовному відповіднику «*Він тиснув*» зникає образ фізичного удару та нейтралізується негативний емоційний заряд репліки оригіналу. Також в наведеному прикладі спостерігаємо, як імплементація стратегії генералізації зводить висловлювання до позначення короткострокової нейтральної, за своїм семантичним складником, дії, не деталізуючи ні спосіб тиску, ні його ймовірні негативні наслідки. Це дозволяє уникнути конотації конфлікту, властивої англomовному вислову, та створити м'який евфемістичний ефект, що відповідає нормам телевізійного перекладу та загальній прагматиці стриманого українського дубляжу.

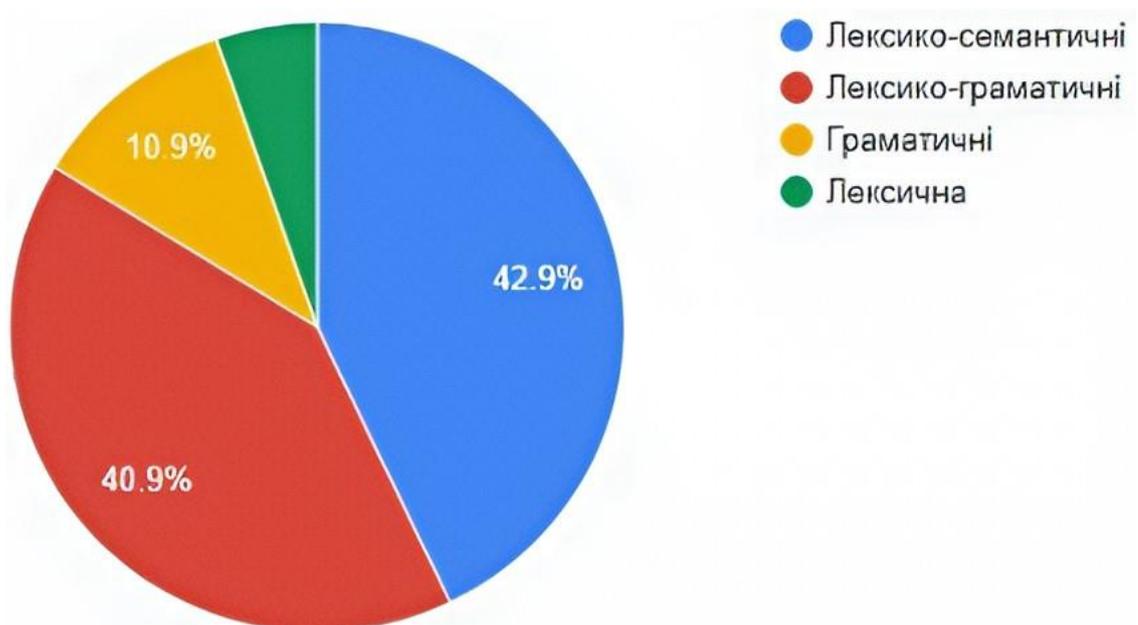
Модуляція – «*Ferrari were in the sweet spot*» → «*“Ferrari” у своїй стихії*». Вираз «*in the sweet spot*» походить зі спортивного дискурсу та означає ситуацію, коли команда, інструмент або механізм працюють у «ідеальних умовах». Вираз є метафоричним, проте досить нейтральним і не містить значного емоційного забарвлення. Переклад «*у своїй стихії*» має функцію підсилення, або інтенсифікації

позитивної конотації висловлювання. Цей факт дає нам підстави стверджувати, що модуляція підсилює евфемістичний ефект репліки перекладу.

Отже, за результатами аналізу, спрямованого на дослідження кількісно-відсоткового співвідношення способів відтворення евфемізмів у запропонованому нами кінотексті, ми дійшли висновку щодо наявності у перекладі лексико-семантичних, лексико-граматичних, граматичних та лексичних трансформацій (див. Діаграму 2.2.1).

Діаграма 2.2.1

Типи трансформацій при україномовному відтворенні евфемізмів 4-го сезону серіалу «Drive to Survive»

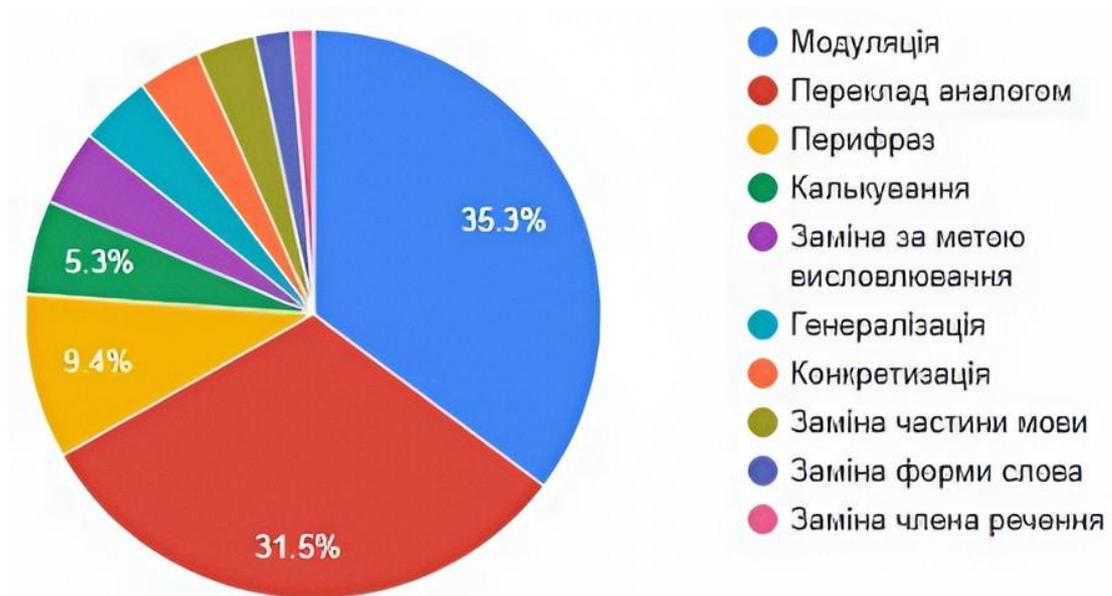

Найчисельнішими є лексико-семантичні трансформації (169 одиниць або 42,9% від загальної вибірки), а саме, *модуляція* (139 одиниць або 35,3% від загальної вибірки), *генералізація* (16 одиниць або 4,3% від загальної вибірки) та *конкретизація* (14 одиниць або 3,3% від загальної вибірки) домінують над іншими способами, кількісно-відсоткова частка відносно загальної вибірки яких складає: лексико-граматичні трансформації (161 одиниця або 40,9%), серед яких функціональними є *переклад аналогом* (124 одиниці або 31,5%) та *перифраз* (37

одиниць або 9,4%); *граматичні трансформації* (43 одиниці або 10,9%), що включають *заміну за метою висловлювання* (17 одиниць або 4,3%), *заміну частини мови* (13 одиниць або 3,3%), *заміну форми слова* (8 одиниць або 2%) та *заміну члена речення* (5 одиниць або 1,3%). Кількісно-відсоткова частка такої *лексичної трансформації* як *калькування* склала 21 одиницю або 5,3% від загальної вибірки.

Діаграма 2.2.2

Способи відтворення евфемізмів у перекладі 4-го сезону «Drive to Survive»

Зауважимо, що *антонімічний* та *експлікативний переклади* (лексико-граматичні трансформації) у досліджуваному нами кінотексті не функціонують.

2.3. Класифікація дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive»

Під час детального аналізу англomовного скрипту та його україномовного перекладу скрипту досліджуваного медіатвору, нами було виявлено 133 дисфемістичні одиниці, що були утворені під час процесу перекладу українською мовою. Відзначимо, що на кількість зафіксованих нами дисфемістичних одиниць вплинув факт широкого використання інвективної, обценної та нелітературної лексики у тексті мови оригіналу, які вже мають достатній рівень негативної, грубої, різкої та непристойної конотації, яка потребує нейтралізації шляхом імплементації

процесу евфемізації. У таких випадках застосування стратегії дисфемізації, тобто загострення вже існуючого негативного лексико-семантичного ефекту, не є доцільним та прийнятним.

Подальший етап дослідження функціонування дисфемізмів передбачав їх класифікацію шляхом порівняння оригінальних англомовних текстових фрагментів із дубльованими текстовими фрагментами українською мовою.

Класифікація дисфемізмів у четвертому сезоні серіалу «Drive to Survive», за аналогією з евфемізмами, була здійснена із застосуванням нашої класифікації, що є диференційованою на 14 семантично-контекстуальних категорій. Мотивація її використання вже була зазначена раніше.

Пропонуємо проаналізувати деякі приклади функціонування певних дисфемістичних одиниць, що підпорядковані певним категоріям нашої класифікації. Першою з таких категорій є **описово-називна категорія**.

«*It's really high temperature*» → «*В кокпіті градусів 100*». Англомовна репліка несе в собі нейтральний за оцінкою опис та фіксує певну характеристику середовища. Вираз не містить емоційного загострення чи експресивних елементів, оскільки це є констатацією факту, що температура є підвищеною.

Натомість, україномовний варіант містить гіперболізовану дисфемістичну форму, яка має на меті підвищити відчуття драматизму, екстремальності ситуації та фізичного виснаження пілота. Таким чином, нейтральний за стилістичною забарвленістю англомовний вислів перетворюється на експресивно загострену характеристику, що є типовою ознакою функціонування дисфемізму.

«*We are the fastest car on the grid*» → «*Ми – найшвидша зброя на трасі*». В оригінальному вислові використано нейтральну номінацію «*car*», яка описує гоночний болід без надання йому додаткових семантичних чи емоційних конотацій. Структура вислову зосереджена на факті та порівняльній характеристиці. Український варіант демонструє яскравий приклад дисфемізації, що базується на заміні нейтрального позначення предмета «*car*» на експресивно-метафоричний образ «*зброя*». Лексема «*зброя*», в цьому випадку, функціонує в переносному значенні та передає ідею сили, загрози та агресивного потенціалу.

Подібне стилістичне загострення свідчить про досягнення дисфемічному ефекту під час відтворення репліки серіалу українською мовою, оскільки, замість збереження точного значення, переклад підсилює драматичність повідомлення, вводить елементи конфлікту та суперництва, підкреслює агресивну природу перегонів та демонструє команду не як звичайного учасника, а як претендента титул чемпіона світу та кубок конструкторів.

«*That was an intense moment*» → «*Це була справжня бійня*». В наведеному прикладі, слово «*intense*» позначає напруженість, високий рівень динаміки чи емоційного тиску, але не містить агресивної конотації з елементами певних насильницьких дій. В варіанті мови перекладу міститься лексема «*бійня*», яка однозначно належить до дисфемізмів описово-називної категорії, оскільки вона є надзвичайно експресивною. Вона містить прямі асоціації з насильством, кровопролиттям та руйнівними наслідками. Вибір саме такої лексичної одиниці у процесі перекладу радикально підсилює семантичне наповнення вислову та трансформує його у драматичний образ з руйнівними наслідками.

Наступну категорію дисфемізмів, яку ми можемо проаналізувати є **категорія психологічного тиску**.

Розглянемо перший приклад «*Vettel and Alonso are in Sainz's sights*» → «*У його прицілі Феттель та Алонсо*». Англomовний вислів «*in someone's sights*» бере свій початок зі сфери стрілецької зброї, але в англійській мові він загалом функціонує як усталений фразеологізм, який пом'якшує первинну агресивність. Тобто фраза не передає буквального наміру завдати фізичної шкоди, а лише позначає переслідування в контексті спортивного інтересу або конкуренції. Український переклад зберігає агресивність образу, але форматує його у більш жорстку форму, словосполучення «*у прицілі*» відсутній фразеологічний відтінок, властивий англomовній репліці. В українському лінгвістичному середовищі ця конструкція частіше сприймається як пряма характеристика небезпеки, що містить потенційну загрозу. Саме ця особливість надає репліці тексту перекладу набуває дисфемістичного характеру, оскільки опис гоночної ситуації, що відбувається на трасі трансформується у символічний акт прицілювання на ворога.

«*This is a test for Daniel Ricciardo*» → «*Це жорстоке випробування для Данієля Рікк'ярдо*». В наведеній нами репліці використано нейтральний денотат «*test*», що характеризує складну ситуацію або перевірку без додаткової емоційної оцінки. В свою чергу, український варіант «жорстоке випробування» додає висловлюванню елемент інтенсивного психологічного тиску. У такий спосіб студія перекладу підсилює емоційний ефект і провокує глядача на співпереживання.

Наступна репліка «*This is a head-to-head battle*» → «*Це бій не на життя, а на смерть*», згідно з контексту епізоду серіалу, описує жорстку конкуренцію між двома претендентами на титул чемпіона світу, проте у межах спортивного дискурсу вона позначає рівне суперництво, а не реальну загрозу. Фраза «*head-to-head*», на рівні з «*wheel-to-wheel*» або «*side-by-side*», належить до семантично нейтральних і часто вживаних конструкцій у контексті коментування автоспортивних подій. Український переклад демонструє надзвичайно сильне семантичне та емоційне загострення, оскільки він містить сталій вираз фольклорного походження, який передає абсолютний рівень загрози, де протистояння символічно рівнозначне смертельному двобою. Така заміна різко змінює природу вислову, як наслідок, спортивне суперництво набуває ультимативної форми.

Проаналізуємо застосування у тексті перекладу дисфемізмів **категорії поведінки або дії**.

«*The engine failed*» → «*Мотор вибухнув*». У наведеній репліці в англomовному вислові використано стандартну лексичну конструкцію технічного спрямування, характерну для сфери автоспорту. Конструкція «*the engine failed*» позначає вихід двигуна з ладу з будь-якої причини: перегрів, проблеми з електронікою чи механічні пошкодження. Це максимально нейтральне формулювання, позбавлене емоційного забарвлення: воно лише фіксує факт несправності без оцінки її характеру, масштабу чи наслідків. Для коментаторів Формули 1 такі вислови є рутинними й використовуються як опис технічної проблеми, а не як емоційна реакція. Український переклад «*мотор вибухнув*» радикально змінює характер вислову. Лексема «*вибухнув*» передбачає різку, агресивну, неконтрольовану дію, яка не просто описує технічну несправність, а створює образ катастрофічної події.

В українському мовленні подібна заміна сприймається як значне загострення конотації, оскільки вибух символізує небезпеку або драматичний поворот подій.

«*We're losing the momentum*» → «*Ми застрягли в багні*». Фраза «*We're losing the momentum*» у автоспортивному дискурсі означає втрату темпу під час бойового кваліфікаційного кола, або ж у певний момент гонки. Проте, її значення може бути глобалізоване до позначення проблем ширшого характеру, якщо, наприклад, проблеми з технікою мають хронічний характер, що негативно впливає на загальні результати. Проте, цей вираз залишається нейтральним позначенням проблемної ситуації без яскравого емоційного відтінку. Український варіант «*ми застрягли в багні*» є значно більш експресивним і містить чіткі ознаки дисфемізації. Словосполучення «*застрягти в багні*» апелює до образу повної втрати мобільності, безпорадності, неможливості рухатися далі. На відміну від нейтрального «*втрачаємо темп*», переклад формує уявлення про стан повного застою, безсилля й глухий кут.

До *категорії антидипломатії* можемо підпорядкувати дисфемізм, що функціонує в наступній репліці: «*This is something we need to discuss*» → «*Про це треба сперечатися*». У наведеному прикладі спостерігаємо зміну тональності, яка виникає внаслідок переходу від нейтрального формулювання до виразно загостреного, та, певною мірою, конфронтаційного вислову. Англomовна фраза «*need to discuss*» належить до стандартних конструкцій ділового спілкування нейтрального семантичного забарвлення. Однак український переклад суттєво змінює зміст висловлювання. Дієслово «*сперечатися*» має чітко негативну конотацію конфлікту. Якщо оригінальний вислів передбачає конструктивний діалог, то його переклад має конфронтаційний характер.

Наступний приклад «*I'll give you my honest opinion*» → «*Вріжу тобі правду в очі*» ілюструє ще більш виразний випадок дисфемізації у категорії антидипломатії. Англomовна лексична конструкція, яка представляє собою репліку тексту оригіналу, належить до усталених формул професійного та офіційно-ділового спілкування. Структура фрази не містить жодних ознак негативізації чи непристойності. Натомість, український переклад «*Вріжу тобі правду в очі*»

радикально відрізняється від оригіналу. Дієслово «*вріжу*» надає висловленню надмірно конфронтаційного забарвлення. Це яскравий приклад дисфемізації в межах категорії антидипломатії, оскільки переклад навмисно усуває нейтральність, закладену в англomовному оригіналі, та замінює її експресивною, негативно маркованою одиницею.

Перейдемо до розгляду категорії дисфемізмів, яка в нашій класифікації позначена як *релігійна категорія*.

Проаналізуємо репліку «*What an idiot!*» → «*Ах ти, бісів придурок!*». Фраза «*What an idiot!*» у вихідному англomовному варіанті є емоційно забарвленою, але відносно «м'якою» формою лихослів'я. У розмовній англійській, слово «*idiot*» характеризує людину, що поводить дурнуvато, необдуманo або недалекоглядно. Утім, ця лексема вже давно набула більш прийнятної форми й належить до досить звичних, повсякденних інвектив. Замість цього переклад «*Ах ти, бісів придурок!*» демонструє посилення емоційної експресії, завдяки чому ми спостерігаємо дисфемізацію, тобто загострення негативного висловлення у процесі перекладу. У результаті, переклад значно виходить за межі первинної конотації слова і не лише передає роздратування мовця, а й утворює більш інтенсивний ступінь обурення та осуду. Перекладацька стратегія у цьому випадку спрямована на максимальне відтворення емоційної складової епізоду, але робить це шляхом підвищення жорсткості висловлення, чого в оригіналі не спостерігається.

«*I'm so angry*» → «*Будь він проклятий!*». Англomовна фраза «*I'm so angry*» є прямою та нейтральною конструкцією, яка описує емоційний стан мовця без залучення нелітературних або інвективних елементів. Її дослівний переклад є або «я такий злий», або «я дуже розлючений». Проте україномовний варіант «*Будь він проклятий!*» демонструє повне переосмислення змісту на користь експресивного ефекту, що є типовою ознакою дисфемізації. Замість констатації емоційного стану, переклад містить акт агресії, спрямованої безпосередньо на іншу особу.

«*What the heck?*» → «*Що за чортівня?*». Фраза «*What the heck?*» виконує функцію м'якого вигуку здивування або обурення або нерозуміння. Це пом'якшений варіант фрази «*What the hell?*» і вважається менш грубою та більш

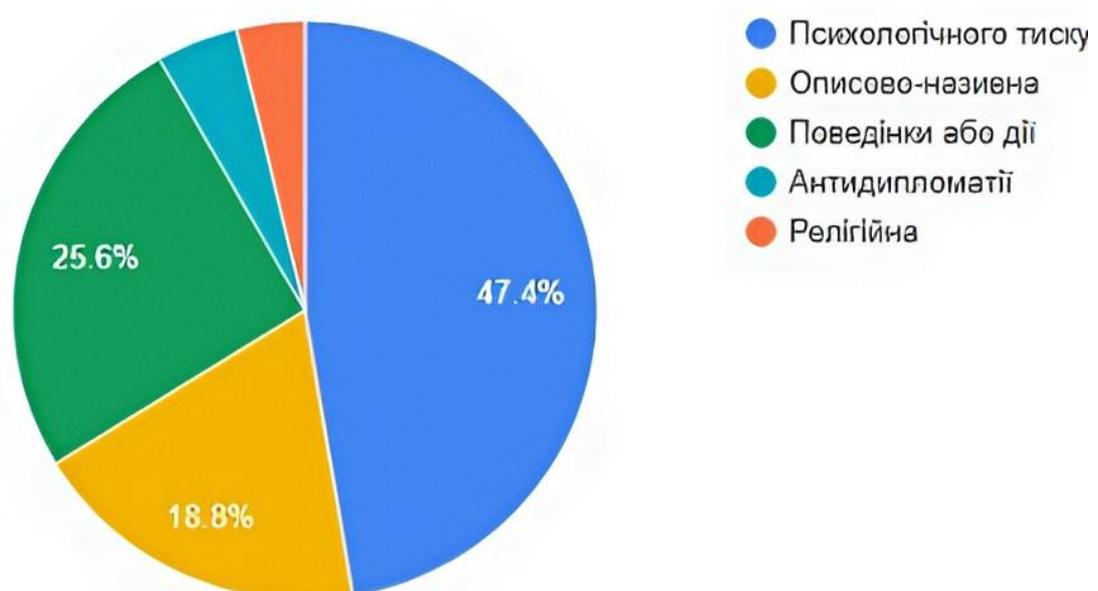
прийнятною у нейтральному або напівформальному мовленні. У перекладі «Що за чортівня?» ми спостерігаємо процес дисфемізації, тобто посилення негативного забарвлення через релігійний компонент «чортівня».

Слово «чортівня» в українській мові має виразно релігійне та демонологічне походження, адже апелює до образу «чорта», тобто негативного персонажа християнської міфології. Уживання цього слова надає висловленню не лише більшої експресивності, а й певного відтінку народної лайки, характерної для українського мовного середовища. На відміну від англійського «heck», яке навмисно замінює більш негативне «hell» для пом'якшення змісту, переклад навпаки робить вигук більш грубим, емоційним та навіть різким.

Отже, за результатами кількісно-відсоткового аналізу, серед визначеної кількості дисфемізмів, а саме 133 одиниці, можемо зробити висновок, що найбільш домінуючими категоріями є *категорія психологічного тиску* – 63 одиниці (47,4%), що складає майже половину від загальної кількості дисфемістичних лексем та конструкцій, та *категорія поведінки або дії* – 34 одиниці (25,6%) (див. Діаграму 2.3).

Діаграма 2.3

**Класифікація дисфемізмів в україномовному перекладі 4-го сезону серіалу
«Drive to Survive»**

Серед інших категорій маємо такі показники: *описово-називна категорія* – 25 одиниць (18,8%); *категорія антидипломатії* – 6 одиниць (4,5%) та *релігійна категорія* – 5 одиниць (3,7%). *Морально-етична категорія, категорія антиестетики, категорія міжособових конфліктів, категорія соціального статусу та професійної сфери, політична категорія, економічно-фінансова категорія, кримінально-правова категорія, медична категорія та дискримінаційні категорії*, а саме *дискримінаційно-расова та дискримінаційно-гендерна* підкатегорії дисфемізмів у кінотексті, що досліджується, не є функціональними.

2.4. Способи відтворення дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive»

Для визначення способів відтворення дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive», так само як і у випадку з евфемізмами, була застосована модифікована класифікація способів перекладу І. Онушканич, М. Штогриня та С. Пристай, оскільки вона містить в собі усі категорії перекладацьких трансформацій.

Проаналізуємо застосування *граматичних трансформацій* задля досягнення дисфемістичного ефекту під час відтворення оригінального кінтотексту мовою перекладу.

До таких трансформацій відносимо *заміну форми слова*, імплементація якої спостерігається під час відтворення репліки «*The fight begins now!*» → «*Битва вже почалася!*». Конструкція «*begins now*» має виразну перспективу дії, що відбувається безпосередньо в момент мовлення, тобто вона фіксує момент початку процесу. В україномовному перекладі дія характеризується як вже завершений процес. Заміна граматичної форми дієслова часу з теперішнього на минулий створює ефект збільшення рівня драматизації ситуації. Це дозволяє інтерпретувати подію не як очікуваний початок протистояння двох команд-претенденток на Кубок Конструкторів, а як ситуацію, що вже перейшла у фазу загострення. Таким чином, переклад не лише передає зміст, але й дисфемізує висловлювання, використовуючи граматичний аспект. Заміна форми слова трансформує комунікативний намір

оригіналу, що робить варіант мови перекладу більш експресивним у своєму відтворенні.

Наступною трансформацією граматичного спектру, що застосовується у досліджуваному нами кінотексті є **заміна частини мови**.

У репліці «*Vettel and Alonso are in Sainz's sights*» → «У його прицілі Феттель та Алонсо» лексема «*Sainz's*» у конструкції «*in Sainz's sights*» функціонує як іменник присвійному відмінку, що характерно для англійської мови. Україномовний переклад «у його прицілі» містить аналогічну семантичну функцію, проте ми можемо простежити заміну іменника особовим займенником «його». Варто зазначити, семантичне ядро процесу дисфемії, а саме лексеми «*sights*» та «*прицілі*», не налічує заміну частини мови, оскільки обидві лексичні одиниці є іменниками, проте, оскільки сам процес дисфемізації охоплює конструкції «*in Sainz's sights*» та «у його прицілі», аналізувати застосовану стратегію відтворення необхідно із урахуванням комплексного підходу.

Як приклад застосування **заміни мети висловлювання** вважаємо репліку «*Bring it on*» → «До бою!», оскільки її англійський варіант є конструкцією, яка формально виконує функцію розповідного спонукального речення, проте її україномовний відповідник, на відміну від англійської, містить спонукально-окличну конструкцію. Замість нейтральної імперативної конструкції, студія перекладу використовує окличне речення, що підсилює експресію та відповідає контексту комунікативної ситуації.

Також пропонуємо продемонструвати імплементацію **лексико-граматичних трансформацій** задля досягнення ефекту дисфемізації у перекладі, а саме **переклад аналогом**.

«*We lost the championship*» → «Ми профукали чемпіонат». В англійській інтерпретації, вислів «*we lost the championship*» є нейтральним і стилістично стриманим повідомленням про втрачену можливість, що не містить емоційної оцінки. У свою чергу, український відповідник «ми профукали чемпіонат» відтворює загальний зміст вислову, однак через використання розмовного, просторічного й нелітературного дієслова «профукати» створює ефект посиленої

негативної оцінки. Це дієслово належить до реєстру стилістично зниженої лексики та позначає програш внаслідок недбалості та некомпетентності. Таким чином, у перекладі семантичний зміст залишається збереженим, проте рівень емоційної напруженості значно посилюється. Вибір такої трансформації може бути зумовлений прагненням передати емоційний стан героїв епізоду серіалу, атмосферу напруги та фрустрації.

До **перифразу** відносимо репліку «*He is under pressure*» → «*Він під пресингом*». У цьому випадку вислів «*under pressure*» є нейтральною формою позначення стану психологічного тиску. Українською мовою можливими варіантами її інтерпретації можуть бути: «під тиском», «у складній ситуації», «в напрузі». Натомість, студія перекладу застосовує перифраз «*під пресингом*», який є емоційно більш загостреним відповідником.

Серед **лексико-семантичних трансформацій** можемо виокремити такі:

Конкретизація – «*It's a gift*» → «*Це подарунок долі*». В англійській мові вислів «*it's a gift*» є доволі генералізованим і позначає просто подарунок як приємна нагода. У перекладі відбувається конкретизація шляхом додавання компонента «*долі*», що значно звужує семантичне поле вислову.

«*They've thrown everything at us*» → «*Вони нас закидали всім, що мали*». Англійська фраза є ідіоматичною й передає ідею агресивного тиску чи атаки. У перекладі відбувається конкретизація, тобто образ метафоричного «кидка» перетворено на більш грубий і матеріальний вираз «*закидали всім, що мали*». Така реалізація підсилює агресивний характер описуваних дій та створює дисфемістичний ефект через певну гіперболізацію конотації.

Генералізація – «*The stakes are high*» → «*На кону все*». Оригінальна фраза позначає підвищений рівень ризику через вірогідність втратити «ставку», тобто те, чим готові жертвувати заради досягнення певної мети. Проте у перекладі не уточнюється, чим саме ризикують, що може свідчити про застосування генералізації, яка значно розширює семантичне поле з «великі ставки» на «все». Це дозволяє підсилити ефект емоційної напруги та драматизує ситуацію.

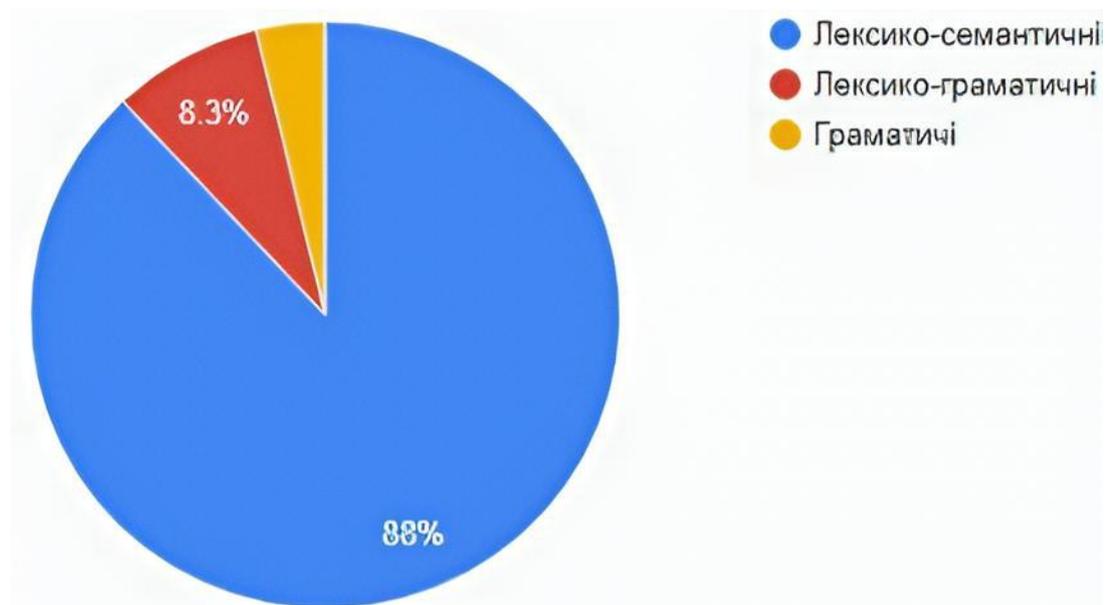
Модуляція – «He didn't slow down» → «Він проігнорував попередження».

Оригінальна фраза описує конкретну подію на трасі, натомість український переклад використовує прийом модуляції, тобто контекстуального розвитку. Замість фізичної дії було інтерпретовано нелегальний, з точки зору правил, вчинок, а саме ігнорування попередження про подвійні жовті прапори, що символізують про існування небезпеки на трасі і необхідності знизити швидкість до певного рівня (дельти).

Отже, за результатами кількісно-відсоткового аналізу, спрямованого на дослідження способів відтворення дисфемізмів у запропонованому нами кінотексті, ми дійшли висновку щодо наявності у перекладі лексико-семантичних, лексико-граматичних та граматичних трансформацій (див. Діаграму 2.4.1).

Діаграма 2.4.1

Типи трансформацій при україномовному відтворенні дисфемізмів 4-го сезону серіалу «Drive to Survive»

Найпоширенішими є лексико-семантичні трансформації (117 одиниць або 88% від загальної вибірки), а саме, *модуляція* (85 одиниць або 63,9% від загальної вибірки), *конкретизація* (29 одиниць або 21,8% від загальної вибірки) та *генералізація* (3 одиниці або 2,2% від загальної вибірки) є домінантними серед

інших трансформацій, кількісно-відсоткова частка відносно загальної вибірки яких складає: *лексико-граматичні трансформації* (11 одиниць або 8,3%), серед яких функціонують *переклад аналогом* (10 одиниць або 7,5%) та *перифраз* (1 одиниця або 0,8%), *граматичні трансформації* (5 одиниць або 3,7%), що включають *заміну за метою висловлювання* (2 одиниці або 1,5%), *заміну форми слова* (2 одиниці або 1,5%) та *заміну частини мови* (1 одиниця або 0,7%) (див. Діаграму 2.4.2).

Діаграма 2.4.2

Способи відтворення дисфемізмів у перекладі 4-го сезону «Drive to Survive»

Зауважимо, що такі способи перекладу, як *калькування* (лексичні трансформації), *заміна члена речення* (граматичні трансформації), *антонімічний* та *експлікативний переклади* (лексико-граматичні трансформації) у досліджуваному нами кінотексті не є функціональними.

ВИСНОВКИ

У даному магістерському дослідженні розкрито сутність кінотексту як особливого типу кінодискурсу, охарактеризовано поняття «евфемізм» та «дисфемізм» і визначено підходи до їх класифікацій та відтворення мовою перекладу. Розроблено власні класифікації евфемізмів та дисфемізмів та удосконалено класифікацію їх способів відтворення. Визначено класифікацію евфемізмів та дисфемізмів в україномовному перекладі четвертого сезону серіалу «Drive to Survive» та проаналізовано особливості їх відтворення. Виконуючи поставлені завдання, ми дійшли таких висновків:

1. Розкрито сутність кінотексту як специфічного типу кінодискурсу.

Кінотекст є особливим твором, що відображає суб'єктивне осмислення дійсності авторів. Таке осмислення виявляється на різних етапах відбору лінгвістичного і нелінгвістичного матеріалу. Кінотекст включає універсальні текстові категорії, які вважаються обов'язковими для художнього тексту. Крім того, кінотекст виконує комунікативну функцію та є завершеним повідомленням, який відтворює інформацію за допомогою лінгвістичних, іконічних та індексальних знаків. Переважно, повідомлення у кінотексті організовано відповідно до задуму автора за допомогою кінематографічних кодів, фіксується на певному матеріальному носії та призначене для відтворення на екрані.

2. Охарактеризовано поняття «евфемізм» та «дисфемізм».

Евфемізм є лексичною одиницею, що використовується задля заміщення слова чи виразу, що має негативне чи відверто різке значення, більш сприятливою або менш образливою формою денотата. Мотивацією для використання евфемізмів може бути зумовлена різними чинниками, зокрема задля дотримання правил поведінки в соціумі та контролю та лімітації поширення негативних аспектів дійсності в межах певної професійної, соціальної чи вікової групи. У свою чергу, дисфемізм є семантичною опозицією евфемізму і використовується для загострення уваги не на нейтралізації, а навпаки, на негативізації вже існуючої негативної конотації

поняття. Основним призначенням дисфемізмів є намір передати зневажливе чи образливе ставлення до адресата.

3. Визначено підходи до класифікації евфемізмів та дисфемізмів.

Проаналізовано підходи до класифікації евфемізмів, які підпорядковуються різним чинникам, серед яких можна виокремити лексико-семантичний. Натомість, нами було запропоновано власну класифікацію евфемізмів, що базується на принципах контекстуальності та поділяється на 14 основних семантично-контекстуальних категорій.

Серед дослідників поширені й різні підходи до класифікації дисфемізмів, серед яких, по аналогії з евфемізмами, можна відзначити лексико-семантичний, проте, як з'ясувалось, через недостатню кількість інформації стосовно визначення поняття дисфемізму, саме кількість класифікацій дисфемізмів дещо обмежена. Розроблена нами класифікація дисфемізмів, що складається з 14 основних семантично-контекстуальних категорій, покликана розширити класифікаційну базу дисфемізмів.

4. З'ясовано способи відтворення евфемізмів та дисфемізмів. Переклад евфемізмів та дисфемізмів є складним процесом і вимагає від перекладачів врахування багатьох факторів. Однією з основних проблем є недостатня теоретична база, особливо у сфері перекладу дисфемізмів. Існують лише узагальнені класифікації трансформацій, які застосовують як по відношенню до евфемістичних, так і до дисфемістичних одиниць. Перекладач, задля адекватної інтерпретації, має орієнтуватись на контекстуальну складову та враховувати мотиваційний фактор використання евфемізмів та дисфемізмів. І. Онушканич, М. Штогрин та С. Пристай запропонували власну класифікацію способів відтворення цих лексичних одиниць, яка містить лексичні, граматичні, лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації. Проте, ця класифікація має певні неточності у контексті перекладу евфемізмів та дисфемізмів, а саме наявність таких лексичних трансформацій, як транскрипція та транслітерація, що спрямовані виключно на передавання денотативного значення без семантичного зміщення, а отже – не сприяють процесу евфемізації та дисфемізації відтінків. Запропоноване

нами удосконалення наведеної класифікації враховує усі особливості відтворення евфемістичних та дисфемістичних лексичних одиниць, що надає нам підстави використовувати її у подальшому практичному дослідженні задля визначення способів відтворення евфемізмів та дисфемізмів у кінотексті.

5. *Класифіковано евфемізми та дисфемізми в україномовному перекладі серіалу «Drive to Survive».* При аналізі класифікації евфемізмів, що застосовані в україномовному перекладі четвертого сезону документального серіалу «Drive to Survive» (США, 2022 р.), отримано такі результати: категорія психологічного тиску – 108 одиниць (27,5%), морально-етична категорія – 86 одиниць (21,9%); описово-називна категорія – 38 одиниць (9,7%); категорія поведінки або дії – 37 одиниць (9,4%); естетична категорія – 36 одиниць (9,2%); дипломатична категорія – 31 одиниця (7,9%); релігійна категорія – 27 одиниць (6,9%); категорія міжособових конфліктів – 19 одиниць (4,7%); категорія соціального статусу та професійної сфери – 6 одиниць (1,6%); політична категорія – 2 одиниці (0,4%); економічно-фінансова категорія – 2 (0,4%); кримінально-правова категорія – 1 одиниця (0,2%) та медична категорія – 1 одиниця (0,2%). Антидискримінаційна категорія та її антидискримінаційно-расова та антидискримінаційно-гендерна підкатегорії евфемізмів у досліджуваному кінотексті не функціонують.

Разом із тим, аналізуючи класифікації дисфемізмів, ми отримали такі показники: категорія психологічного тиску – 63 одиниці (47,4%); категорія поведінки або дії – 34 одиниці (25,6%); описово-називна категорія – 25 одиниць (18,8%); категорія антидипломатії – 6 одиниць (4,5%); релігійна категорія – 5 одиниць (3,7%). Морально-етична категорія, категорія антиестетики, категорія міжособових конфліктів, категорія соціального статусу та професійної сфери, політична категорія, економічно-фінансова категорія, кримінально-правова категорія, медична категорія та дискримінаційні категорії, а саме дискримінаційно-расова та дискримінаційно-гендерна підкатегорії дисфемізмів у кінотексті, що досліджується, не є функціональними.

6. *Проаналізовано особливості відтворення евфемізмів та дисфемізмів в україномовному перекладі серіалу «Drive to Survive».* Серед способів відтворення

евфемізмів у запропонованому нами кінотексті, функціонують наступні трансформації: лексико-семантичні (169 одиниць або 42,9% від загальної вибірки), а саме, *модуляція* (139 одиниць або 35,3% від загальної вибірки), *генералізація* (16 одиниць або 4,3% від загальної вибірки) та *конкретизація* (14 одиниць або 3,3% від загальної вибірки); лексико-граматичні (161 одиниця або 40,9%), серед яких функціональними є *переклад аналогом* (124 одиниці або 31,5%) та *перифраз* (37 одиниць або 9,4%), граматичні трансформації (43 одиниці або 10,9%), що включають *заміну за метою висловлювання* (17 одиниць або 4,3%), *заміну частини мови* (13 одиниць або 3,3%), *заміну форми слова* (8 одиниць або 2%) та *заміну члена речення* (5 одиниць або 1,3%); лексична, а саме *калькування* (21 одиниця або 5,3%). Такі лексико-граматичні трансформації як *антонімічний* та *експлікативний переклади* у досліджуваному нами кінотексті не функціонують.

Серед способів відтворення дисфемізмів маємо наступні результати: лексико-семантичні трансформації (117 одиниць або 88% від загальної вибірки), а саме, *модуляція* (85 одиниць або 63,9% від загальної вибірки), *конкретизація* (29 одиниць або 21,8% від загальної вибірки) та *генералізація* (3 одиниці або 2,2% від загальної вибірки); лексико-граматичні трансформації (11 одиниць або 8,3%), серед яких функціонують *переклад аналогом* (10 одиниць або 7,5%) та *перифраз* (1 одиниця або 0,8%); граматичні трансформації (5 одиниць або 3,7%), що включають *заміну за метою висловлювання* (2 одиниці або 1,5%), *заміну форми слова* 2 одиниці або 1,5%) та *заміну частини мови* (1 одиниця або 0,7%). Такі способи перекладу, як *калькування* (лексичні трансформації), *заміна члена речення* (граматичні трансформації), *антонімічний* та *експлікативний переклади* (лексико-граматичні трансформації) у досліджуваному нами кінотексті не є функціональними. На результати дослідження вплинув контекстуальний чинник функціонування евфемізмів та дисфемізмів, який, певною мірою, ускладнював визначення категорій та способів відтворення евфемістичних та дисфемістичних конструкцій внаслідок гнучкого інтерпретування контексту та суб'єктивної оцінки комунікативних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веном. *Megogo*. URL: <https://megogo.net/ua/view/2410531-venom.html> (дата звернення: 23.07.2025).
2. Гайданка Д. Дискурс кіно в ракурсі новітніх парадигм: Особливості і типологія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 16. С. 99–101.
3. Галайчук А. Ю. Соціальні та побутові евфемізми в оригіналі та у перекладі (на матеріалі сучасної іспаномовної прози та її перекладів українською мовою). *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 117–120.
4. Гребенщикова О. Г. Мовні табу та способи їх подолання. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2020. № 36. С. 35–44.
5. Дедпул. *Megogo*. URL: <https://megogo.net/ua/view/2012581-dedpul.html> (дата звернення: 23.07.2025).
6. Дубинець З. Евфемізм: Походження і сутність терміну. *Українська мова у ХХІ столітті: традиції і новаторство* : тези доп, м. Київ, 21–23 квіт. 2010 р., Київ : ІАЦ «Спейс-Інформ», 2010. С. 177–179.
7. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія у двох томах. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.
8. Козлова В. В., Усатих І. С. Особливості утворення евфемізмів в американському політичному кінодискурсі. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: філологічні науки (мовознавство)*. 2020. № 13. С. 74–79.
9. Корнелаєва Є. В. Лінгвістична природа евфемізмів. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2019. № 5. С. 70–75.
10. Король Л. Академічний дискурс у сучасній парадигмі лінгвістики. *Наукові ракурси*. 2020. № 2. С. 26–39.

11. Крисанова Т. Лінгвістика кіно: етапи становлення і тенденції розвитку. *Вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*. 2019. № 1. С. 192–196.
12. Кульчицька О. Дисфемізми як лексичні засоби виразності мови (на прикладі сучасного молодіжного англomовного роману). *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія»*. 2021. № 45. С. 209–220.
13. Кунденко Я., Зінчина О. Діалектика кінообразу: філософське осмислення кіномистецтва. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. Серія «Філологія». 2025. Т. 28, № 2. С. 72–78.
14. Курагіна Л. Евфемізми як форма реалізації мовних табу (на прикладі німецької мови). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2016. № 15. С. 209–213.
15. Кушнірова Т. В., Мацько А. В. Основні етапи розвитку українського кіноперекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*. 2023. Т. 3, № 62. С. 11–14.
16. Лавріненко І. М. Стратегії і тактики зміни комунікативних ролей у сучасному англomовному кінодискурсі : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2011. 250 с.
17. Лобецька І., Драб Н. Особливості вживання евфемізмів в англійській та українській мовах. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті*. 2017. № 65. С. 163–167.
18. Марченко Т. Евфемізми в сучасній українській та англійській мовах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія*. 2020. Т. 31(70), № 1. С. 78–82.
19. Матузкова О. П. Лінгвокультура та переклад : монографія. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
20. Мельник М. Є. Кінотекст як особливий тип дискурсу. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2014. № 12. С. 123–127.

21. Мосієвич Л. В. Парадигматика евфемізмів та дисфемізмів у художньому дискурсі. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2014. № 3. С. 61–64.
22. Онушканич І. В., Шторгин М. В., Пристай С. М. Перекладацькі трансформації як засіб відтворення англійських евфемізмів українською мовою. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. № 54. С. 282–284.
23. Положення про Державний реєстр фільмів : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовт. 2023 р. № 1069. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1069-2023-%D0%BF?utm_source (дата звернення: 15.07.2025).
24. Полтавець Ю. Основні підходи до вивчення евфемізмів та дисфемізмів. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2012. № 24. С. 225–236.
25. Полюжин М., Юричко І. Вживання евфемізмів у сучасному політичному дискурсі. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 67–73.
26. Поліщук Н. Категоріальні ознаки тексту у комунікативно-прагматичному вимірі. *Studia philologica*. 2015. № 4. С. 64–67.
27. Постатнік М. М., Свирид А. М. Евфемізми, причини їх виникнення, особливості вживання та перекладу (на матеріалі німецької мови). *Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету*. Суми, 2015. С. 14–15.
28. Прима В. В. Дискурс: погляди науковців на визначення та предмет вивчення. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Т. 2, № 22. С. 98–102.
29. Романюк О. С. Дискурс як інтерактивна комунікативна діяльність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. № 24. С. 149–152.
30. Садовець О. В. Дисфемізми та евфемізми як лексичні засоби англomовних періодичних видань. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2018. № 14. С. 182–189.

31. Сезон 4: Formula 1: Жени, щоб вижити. *Кінобаза - шукай фільми, серіали та ділись враженнями*. URL: <https://kinobaza.com.ua/titles/formula-1-drive-to-survive/s04> (дата звернення: 16.10.2025).
32. Скобнікова О. Лінгвотекстові характеристики та типологія кіносценаріїв. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2016. № 23. С. 235–241.
33. Смолій В. А. Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ : Наукова думка, 2013. Т. 10 : Т-Я. 784 с.
34. Снегірьова Є. Евфемізми як витончена форма мовленнєвого мистецтва. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 261–266.
35. Ставицька Л. О. Українська мова без табу: словник нецензурної лексики та її відповідників: обценізми, евфемізми, сексуалізми. Київ : Критика, 2008. 454 с.
36. Ставлення населення до медіа та споживання різних типів медіа 2021. Ін-т мас. Інформації, InMind, 2021. 78 с. URL: <https://imi.org.ua/upload/media/2021/11/17/61951144dc1fc-usaid-internews-media-report-2021-ukr.pdf> (дата звернення: 15.07.2025).
37. Сюта Г. Поняття текст у некласичних мовознавчих парадигмах. *Культура слова*. 2016. № 84. С. 131–142.
38. Тараненко О. Долання евфемізації в «мові війни» українського медійного та політичного дискурсу. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 883. С. 139–143.
39. Темченко, Д. С., Лимар, М. Ю. Евфемізми та дисфемізми у кінотексті: теорія, прагматика, переклад. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. Т. 2, №214. С. 232–240.
40. Тримбач С. В. Кіномистецтво. *Енциклопедія Сучасної України, Том 13*. URL: <https://esu.com.ua/article-6942> (дата звернення: 16.10.2025).

41. Швечкова Ю. Особливості перекладу політичних евфемізмів з урахуванням гендерної належності (на матеріалі промов Девіда Кемерона та Терези Мей). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 3, № 30.
42. Шишкін Д. О. Дискурс Юргена Габермаса: метафізика після Канта. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. Серія «Філософія». 2014. Т. 17, № 10. С. 38–42.
43. Януш О. Б. Евфемізми та інші види семантичних зрушень у суспільно-політичній лексиці і фразеології. *Вісник Житомирського державного університету*. 2009. № 45. С. 143–147.
44. Allan, K, Barrig, K, Battistella, E. Euphemism and Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon. *Language*, 2003. Vol. 69, no. 2. P. 406.
45. The Translation of Dysphemism on YouTube / S. Anshori et al. *Eighth International Conference on English Language and Teaching (ICOELT-8 2020)*, Padang, Indonesia, 7 November 2020. Paris, France, 2021.
46. *Classification and rating rules*. Motion Picture Association, Inc., 2020. 20 p. URL: https://www.filmratings.com/content/downloads/rating_rules.pdf?utm (last accessed: 15.07.2025).
47. Deadpool. *The Internet Movie Script Database (IMSDb)*. URL: <https://imsgdb.com/scripts/Deadpool.html> (last accessed: 23.07.2025).
48. Euphemism noun - Definition, pictures, pronunciation and usage notes | Oxford Advanced Learner's Dictionary at OxfordLearnersDictionaries.com. *Oxford Learner's Dictionaries | Find definitions, translations, and grammar explanations at Oxford Learner's Dictionaries*. URL: <https://oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/euphemism> (date of access: 16.10.2025).
49. Formula 1: “Drive to Survive” ansehen | Netflix – offizielle Webseite. *Netflix*. URL: <https://www.netflix.com/ua-ru/title/80204890> (date of access: 16.10.2025).
50. Gorčević A., Dazdarević S., Lukač-Zoranić A. Dysphemisms in animated films. *Folia linguistica et litteraria*. 2021. No. 35. P. 175–194.

51. Gracia C. Translation of dysphemisms and cacophemisms in film subtitling: a humorous perspective. *International journal of translation and interpretation studies*. 2025. Vol. 5, no. 4. P. 01–09.
52. Guttman A. Time spent per day with digital versus traditional media in the United States from 2011 to 2025. *Statista*. 2025. Jun 20. URL: <https://www.statista.com/statistics/565628/time-spent-digital-traditional-media-usa/> (last accessed: 15.07.2025).
53. Janićijević M., Gorčević A. Metaphor and metonymy in euphemisms in Queen Elizabeth II's official statements. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Pristini*. 2024. Vol. 54, no. 3. P. 57–76.
54. Limp Bizkit – My Generation. *Discogs*. 2020. URL: <http://discogs.com/release/602398-Limp-Bizkit-My-Generation> (last accessed: 15.07.2025).
55. Lutz, W. Double-Speak: From Revenue Enhancement to Terminal Living - How to Government, Business, Advertisers and Others Use of Language to Deceive You. New-York, 2016. P. 306.
56. Mudau M. Death euphemisms on tombstones: A case of the Vhavenda's metaphorical conceptualisation of death. *Southern african linguistics and applied language studies*. 2024. № 42. C. 156–171.
57. Mustikasari D., Asmarani R., Jumanto J. Translation strategies of euphemism, orthophemism, and dysphemism in euphoria TV series. *Asian journal of social science and management technology*. 2023. Vol. 5, no. 5. P. 7–23.
58. Prime time. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prime-time> (last accessed: 15.07.2025).
59. Putranti S., Nababan M. R., Tarjana S. Euphemism, Orthophemism, and Dysphemism in the Translation of Sexual Languages. *Proceedings of the International Conference on Teacher Training and Education 2017 (ICTTE 2017)*. 2017. P. 927–935.
60. Sojda S. Kontrasty eufemistyczno-dysfemistyczne w lingwistyce słowackiej i polskiej. *Linguarum Silva*. 2012. №1. P. 123–134.

61. Venom/Transcript. *Fandom*. URL: [https://movies.fandom.com/wiki/Venom_\(2018\)/Transcript](https://movies.fandom.com/wiki/Venom_(2018)/Transcript) (last accessed: 23.07.2025).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

62. Netflix. *Netflix*. URL: <https://www.netflix.com/tudum/articles/formula-drive-to-survive-season-4-release-date> (date of access: 16.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація способів відтворення евфемізмів

Лексичні трансформації*Калькування*

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Norris is demonstrating a blistering pace	Норріс демонструє неймовірний темп
2	Fierce competitor	Нестримний суперник
3	Cutthroat	Безжалісний
4	It wasn't his finest moment.	Це був не найкращий його момент.
5	We have to respect their position.	Ми маємо з повагою ставитися до їхньої позиції.
6	We'll look into that later.	Ми розглянемо це пізніше.
7	That's not entirely accurate.	Це не зовсім точно.
8	The steward's decision will be final.	Рішення суддів буде остаточним.
9	He rarely gets himself into controversies or scrapes.	Рідко встряє в суперечки чи халепи.
10	Our car doesn't like twisty, slow corners at all.	Нашій машині зовсім не подобаються повільні повороти.
11	...a sizable, significant, seismic day	...великий, грандіозний, визначний день

Граматичні трансформації*Заміна форми слова*

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Asshole	Покидьки
2	No comment on the team's strategy.	Утримаюся від коментарів щодо стратегії команди.
3	He made a small error.	Він припустився незначної помилки.
4	After the misery in Monaco...	Після невдач у Монако...

Заміна частини мови

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Fucking shit!	От лайно!
2	He's so small.	Він такий коротун.

3	Fucking so angry.	Дуже серджуся.
4	They are fucked-up!	Які ж йолопи!
5	Bloody hell!	От халепа!
6	Mercedes never had pressure.	Вони ніколи не хвилювались.
7	Winning from second will be tremendously difficult.	Виграти з другого місця буде дуже важко.

Заміна члена речення

№	Англомова репліка	Україномовний переклад
1	I think we have a problem here.	Здається, тут виникло непорозуміння.
2	Losing that first race in Bahrain was just fucking brutal.	Програш у першому етапі в Бахрейн, це було так боляче.

Заміна мети висловлювання

№	Англомова репліка	Україномовний переклад
1	Fucking hell!	Що за лажа?
2	Fuck off!	Ну якого?
3	...keep up with all the new kids that are coming?	...не відставати від усіх молодих пілотів.
4	He's screwed now.	Йому капець, чорт!
5	Fucking hell!	Ось так.
6	Fuck yeah.	Так!
7	Fucking hell!	Ну що за маячня?
8	Stop complaining.	Перестань нарікати!
9	I'm so fucking happy!	Я просто чортівськи щасливий.

Лексико-граматичні трансформації

Переклад аналогом

№	Англомова репліка	Україномовний переклад
1	Fuck	Бляха
2	Oh, fuck	Бляха
3	Oh, fucking hell!	Щоб його!
4	For fuck's sake	Бляха-муха
5	Fuck!	Бляха!
6	Fuck!	Зараза!
7	Fuck!	Бляха-муха!
8	Fuck's sake!	Бляха-муха!
9	Fuck	Дідько
10	Goddamn it!	Хай йому грець!

11	Fuck	Зараза
12	Oh, fuck	Ну, щоб тебе
13	Fuck	Зараза
14	Oh, fuck	Бляха
15	Fucking hell	Бляха-муха
16	Ah, fuck	Дідько
17	Fucked me up	Хай йому грець
18	Oh, fucking hell	От зараза
19	Shit	Лажа
20	Shit	Зараза
21	Fuck	Трясться
22	Fuck	Бляха-муха
23	Fuck, shit, fuck	Бляха-муха
24	Oh, fuck	Бляха-муха
25	Shit	О, зараза
26	Fuck	Зараза
27	For fuck's sake	Бляха
28	Shit	Бляха
29	Fuck	Бляха
30	Fuck	Зараза
31	Fuck	Бляха
32	Shit	Бляха
33	Shit	Бляха
34	Fuck	Бляха
35	Fucking hell!	Трясця його матері!
36	Fuck	Бляха
37	Fuck	Бляха
38	Shit	Бляха
39	Fuck	Бляха
40	Fucking hell	Бляха
41	Fuck	Бляха
42	Shit	Бляха
43	I don't give a shit!	Дідько з ним!
44	What the hell?	Що за дідько?
45	Damn it!	Дідько!
46	The hell with that!	Дідько з ним!
47	Fucking hell!	Дідько!
48	Oh fuck.	О, так.
49	Fuck, man.	Та щоб його.
50	Fucking hell!	Очманіти!
51	What the fuck?	Якого біса?
52	Fuck!	Чорт!

53	Fucking shit!	Чорт забирай!
54	We'd have been fucked.	Нам був би капець.
55	Cannot fuck this up.	Не можна налажати.
56	It's do or die.	Пан або пропав.
57	Shit	Бляха
58	He was a bit aggressive.	Він діяв трохи напористо.
59	Fuck's sake! For fuck's sake, man?!	Якого біса?! Ну якого біса?!
60	They need a wake-up call.	Їм потрібен прорив.
61	Lewis was all over the place.	Льюїс був ніякий.
62	It's a real punch in the stomach.	Це справжній удар під дих.

Перифраз

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Fuckers	Довбні
2	Fucking motherfucker.	Довбаний придурок.
3	What an unbelievable wanker?	Ну що за йолоп?
4	Fucking lap	Довбане коло
5	Shit weekend	Вікенд паршивий
6	The team made a mistake.	Команда припустилася хиби.
7	Sucks	Паршиво
8	Fucking hell	Боже мій
9	Fuck-up.	Ой халепа.
10	Bullshit	Маячня
11	Fucking shit	Прокляття
12	Shit	Погано
13	Shit	Ось так
14	Fucking shit.	Повне лайно.
15	Shit hot.	Круто, бляха.
16	Fucking	Довбаний
17	Fucking idiot!	Чортів придурок!
18	This is a head-to-head battle.	Це пряме протистояння.

Лексико-семантичні трансформації

Конкретизація

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	The g-force overload experienced by Max Verstappen means that his body was subjected to a force equivalent to 51 times his body weight, or 3,672 kilograms.	Перенавантаження у 51 джи, яке пережив Макс Ферстаппен свідчить про те, що сила, яка на нього діяла, була еквівалентна 51 вазі його тіла, тобто 3672 кілограмам.
2	There's a bit of a discussion going on.	Тут триває деяка дискусія.

3	Lock-up in turn one.	Заблокував колеса в першому повороті.
4	Just fucking do.	Робив все те саме.
5	We need to put the main man back on the podium.	Нам потрібно повернути нашого лідера на подіум.
6	We need to address this issue internally.	Ми маємо вирішити це питання всередині команди.

Генералізація

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Fucking shit	Лайно
2	Why the hell?	Чому?
3	He was putting the boot in.	Він тиснув.
4	Fucking asshole	Придурок
5	Fucking mortified	Нажаханий
6	It's a difficult decision to make.	Це непросте рішення.
7	The Vietnam Grand Prix has been canceled due to a corruption scandal and the bankruptcy of the contractor, which was caused by the coronavirus pandemic.	Гран-прі В'єтнаму скасовано через фінансові проблеми, що були спричинені пандемією коронавірусу та несприятливими політичними умовами.
8	There's a big vane right here.	Тут велика перегородка.

Модуляція

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Fuck, yeah!	Так, перемога!
2	We're running around with a target on our back.	Тепер нас всі хочуть перемогти.
3	Ferrari were in the sweet spot.	«Феррарі» у своїй стихії.
4	It's gonna get tight.	Часу обмаль.
5	Fucking hell!	Прокляття!
6	You're shit.	Ти – дно
7	Cunt	Лайно
8	Fucking hell	Прокляття
9	...the revs are doing something funny.	...з обертами відбувається щось дивне.
10	Max has completely "fuck you" mentality.	У Макса дуже жорсткий характер.
11	You're shit.	Ти – дно
12	He's underperforming.	Він не дотягує.
13	Are tired of being beaten.	Набридло програвати
14	Pressure	Конкуренція

15	Pressure	Боротьба
16	Fuck it. We've just got to keep the smile off his face.	Постараємось, щоб він вже не посміхався.
17	Fucking ridiculous	Вже не смішно
18	Fuck shit up!	Задамо їм жару!
19	Fuck off!	Відчепися!
20	Hell of a journey.	Грандіозний шлях.
21	Bullshit	Неправда
22	They can smell blood.	Вони відчують смак перемоги.
23	He's got a target on his back.	Він став мішенню.
24	He has to swallow his pride.	Він має поступитися гордістю.
25	The McLaren is firing on all cylinders.	«Макларен» працює на повну.
26	We need to maximise the opportunity.	Ми повинні використати цю можливість.
27	dicking around	Дуркує
28	It's a tricky color to... to wear.	Цей колір треба вміти носити.
29	Ricciardo is still the most marketable driver on the grid.	Рікк'ярдо – найпопулярніший пілот у чемпіонаті.
30	He's a young gun.	Він молодий талант.
31	Our team is full of great thinkers.	У нашій команді працюють справжні професіонали.
32	He's disappointed with the car.	Він незадоволений болідом.
33	This car is a test mule for next season.	Цей болід – випробувальна платформа для наступного сезону.
34	We're not where we want to be.	Ми не там, де мали б бути.
35	The car lacked pace.	Боліду бракувало швидкості.
36	We didn't get it right today.	Ми не спрацювали ідеально сьогодні.
37	We are exploring options.	Ми вивчаємо можливості.
38	We had a miscommunication on the radio.	У нас були деякі розбіжності на радіо.
39	He's playing dirty.	Він грає нечесно.
40	I don't appreciate that.	Мені не подобається таке.
41	He should have backed out.	Йому слід було поступитися.
42	We need to sort this out.	Нам треба це владнати.
43	I'm not happy with that move.	Я не задоволений цим маневром.
44	You cut me off!	Ти перекрив мені дорогу!
45	The Formula 1 organizing committee and championship management board rejected the government's proposal to hold another Portuguese Grand Prix at the Portimão circuit.	Організаційний комітет та Рада директорів чемпіонату Формули 1 відклали розгляд пропозиції уряду Португалії провести ще один Гран-Прі на трасі «Портіман».
46	Toto Wolff sells 5% of the team's stock.	Тото Вольф відмовляється від п'ятивідсоткового пакету акцій команди.

47	Reminds me of the last time I was convicted.	Так само мене знімали після арешту.
48	The driver lost concentration.	Пілот був неуважним.
49	We must keep our options open.	Ми повинні зберігати гнучкість.
50	We are not satisfied with the result.	Результат нас не тішить.
51	Wring the neck of that Mercedes.	Витиснути максимум зі свого «Мерседеса».
52	that close but not purple.	дуже близько, але не достатньо .
53	We know... scores the big results.	...дає великі результати.
54	Oh, he's in the barriers!	О, він зачепив борт!
55	Lewis was all over the place.	Льюїс був усюди.
56	Game over, he's gone.	Все, він вибув.
57	Masterclass.	Майстерна робота.
58	Getting off the line can be the most difficult part...	Стартувати буває найважче.
59	Lewis is gunning for an Eighth World Championship.	Льюїс цілить на восьмий титул чемпіона.
60	There's a big vane right here.	Тут велика перегородка.
61	Gives me nightmares, Baku.	Баку викликає жахливі спогади.
62	My career has gone full-on.	Моя кар'єра на повній швидкості.
63	Daniel has clearly struggled the first half of the season.	Даніель явно пасував першу половину сезону.
64	It's gonna get tight.	Часу обмаль.
65	The whole Italy is counting on you to do well.	Вся Італія сподівається на тебе.
66	It's 18 laps of jeopardy.	Це 18 кіл ризику.
67	That eats away at me.	Це мене гризе.
68	I'm not done yet.	Я ще не здався.
69	He is in a desperate situation.	Він у скрутному становищі.
70	He took the lead.	Він очолив гонку.
71	Max Verstappen is the only driver on the grid capable of taking on Lewis Hamilton.	Макс Ферстаппен - єдиний в чемпіонаті, хто може бути суперником Хемілтону.

Додаток Б

Класифікація способів відтворення дисфемізмів

Граматичні трансформації*Заміна форми слова*

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	He's going to war with Lewis Hamilton.	Він почав війну з Льюїсом Хемілтоном.
2	The fight begins now!	Битва вже почалася!

Заміна частини мови

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Vettel and Alonso are in Sainz's sights.	У його прицілі Феттель та Алонсо

Заміна мети висловлювання

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	Do your job.	Працюй!
2	Bring it on.	До бою!

Лексико-граматичні трансформації*Переклад аналогом*

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	We lost the championship.	Ми профукали чемпіонат.
2	What an idiot!	Ах ти, бісів придурок!
3	We were caught sleeping.	Нас спіймали на гарячому.
4	What the heck?	Що за чортівня?
5	Damn it!	Дідько!
6	What a mess?	Що за чорт?
7	He felt unwell.	Його накрыло.
8	They investigated the incident.	Їх трясли.
9	He made a mistake.	Він заповор коло.
10	He got penalized.	Йому впаяли п'ятисекундний штраф.

Перифраз

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	He is under pressure.	Він під пресингом.

Лексико-семантичні трансформації

Конкретизація

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	It's a gift.	Це подарунок долі.
2	They've thrown everything at us.	Вони нас закидали всім, що мали.
3	Monaco wasn't good.	Етап у Монако був невдалим.
4	We can't afford to slip up.	Ми не можемо схибити, це фатально.
5	That was a hit.	Це був сильний удар.
6	He needs to step up.	Він має підвестися зараз же.
7	We have nothing to lose.	Нам нема чого втрачати, крім ланцюгів.
8	We can't afford to slip up.	Ми не можемо схибити, це фатально.
9	Titanic battle for the lead.	Битва титанів за панування у чемпіонаті.
10	He had a slight accident.	Він вилетів за межі траси.
11	He made a mistake.	Він наробив справжніх дурниць.
12	The car slowed down.	Болід просто здох на прямій.
13	It was a tough moment.	Це була повна халепа.
14	He reacted badly.	Він вибухнув як скажений.
15	They had issues in the garage.	У них у боксах був повний бардак.
16	He lost some time.	Він провалив коло в нікуди.
17	There was a misunderstanding.	Вони влізли у безглузду сварку.
18	The tyres degraded.	Гума розсипалась у хлам.
19	He is difficult to work with.	З ним працювати – одна морока.
20	He went off track.	Він вилетів як пробка.
21	The race was chaotic.	Гонка була божевільною.
22	He had a minor crash.	Він гепнувся добряче.
23	They made a risky call.	Вони влізли у чисту авантюру.
24	He had a technical issue.	У нього все розвалилося під носом.
25	The session was interrupted.	Сесію обірвало в найгірший момент.
26	He didn't perform well.	Він повністю здувся.
27	The team struggled.	Команда ледь жила.
28	He didn't defend properly.	Він відкрився як двері навстіж.
29	The pit stop was slow.	Піт-стоп провалили з тріском.

Генералізація

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	The stakes are high.	На кону все.
2	The pressure cooker is on.	Усе кипить.
3	We're up against the ropes.	Ми на дні.

Модуляція

№	Англомовна репліка	Україномовний переклад
1	He didn't slow down.	Він проігнорував попередження.
2	I'm so angry!	Будь він проклятий!
3	This is the circuit that puts drivers to the ultimate test.	Це траса, що випробовує пілотів на всі 100 відсотків.
4	I've got zero pace.	У мене абсолютно нульовий темп.
5	It's a difficult track.	Це пекельна траса.
6	This is my home race.	Це мій рідний етап.
7	A tough competitor.	Жорсткий суперник.
8	It's too close for comfort.	Нерви на межі.
9	It was a real shame.	Це була справжня ганьба.
10	The competition is so tough.	Конкуренція шалена.
11	The car is slow.	Болід повзе.
12	Chaos at the start.	Справжній хаос на старті.
13	The engine failed.	Мотор вибухнув.
14	It's a hard corner.	Це зрадницький поворот.
15	That was an intense moment.	Це була справжня бійня.
16	The whole team is excited.	Вся команда горить бажанням.
17	I had a bad start.	Я завалив старт.
18	He's an absolute animal.	Він просто монстр.
19	He got penalized.	Його покарали.
20	It's really high temperature	В кокпіті градусів 100
21	Excitement	Інтрига
22	nasty crash	страшна аварія
23	They're coming after us.	Вони полюють на нас.
24	He's going to war with Lewis Hamilton.	Він почав війну з Льюїсом Хемілтоном.
25	We have to take them down.	Ми маємо знищити їх.
26	This is a test for Daniel Ricciardo.	Це жорстоке випробування для Данієля Рікардо.
27	It's a mental thing.	Це гра на нервах.
28	You have to be ruthless.	Ти маєш бути голодним до перемоги.
29	He's under huge pressure.	Він задихається від тиску.
30	We need to fight back.	Ми повинні вдарити у відповідь.
31	It was a brutal lesson.	Це було жорстоке приниження.

32	They can smell blood.	Вони відчують запах крові.
33	The intensity is palpable.	Напруга вибухова.
34	He is pushing the limits.	Він ризикує життям.
35	We need to send a message.	Ми маємо покарати їх.
36	It's going to hurt.	Нам буде дуже боляче.
37	He's fighting for his future.	Він б'ється за свою душу.
38	We need to outsmart them.	Ми маємо розірвати їх стратегічно.
39	The tension is rising.	Напруга зашкалює.
40	They are relentless.	Вони смертоносні.
41	They need a wake-up call.	Їм потрібен шоковий удар.
42	He's on the edge.	Він на лезі ножа.
43	We need to dig deep.	Ми маємо зламати хребет опору.
44	They are pushing us to the limit.	Вони витягують з нас жили.
45	He feels the weight of the expectation.	Він зламається під цим тягарем.
46	The whole season hangs in the balance.	Весь чемпіонат у полум'ї.
47	We're losing the momentum.	Ми застрягли в багні.
48	He has to swallow his pride.	Він має зжертви свою гордість.
49	We have to keep our composure.	Ми маємо бути немов скеля.
50	They are coming at us hard.	Вони пробивають нашу оборону.
51	We need to weather the storm.	Нам треба вижити у цій бурі.
52	They are breathing down our neck.	Вони готові перегризи нам горло.
53	The chase is on.	Полювання на нас відкрито.
54	We have to be ruthless to win.	Ми мусимо йти по головах заради перемоги.
55	We need to prove a point.	Ми повинні заткнути їм рота.
56	Losing's not nice.	Програш – це смерть.
57	Lewis Hamilton has to deliver on his final attempt.	Хемілтон мусить на останній спробі взяти поул.
58	He took the title.	Вони хапнули титул.
59	We are not satisfied with the result.	Результат жахливий, це провал.
60	This is something we need to discuss.	Про це треба сперечатися.
61	They're making things difficult for us.	Вони нас усувають
62	He's not a team player at the moment.	Він – самозакоханий егоїст.
63	This is bad.	Це жахливо.
64	Opposition	Суперник
65	We need to take control.	Ми маємо перехопити ініціативу
66	It's hit or be hit	Тут або тручайся, або тебе зжеруть.
67	He was driving aggressively.	Він боровся, як лев.

68	They are looking for a chink in our armour.	Вони шукають пробоїну у нашій броні.
69	We are under siege.	Нас оточили.
70	They are coming at us hard.	Вони пробивають нашу оборону.
71	I'll give you my honest opinion.	Вріжу тобі правду в очі.
72	This is a head-to-head battle.	Це бій не на життя, а на смерть.
73	We need to regroup.	Нам треба залізати рани.
74	We are the fastest car on the grid.	Ми - найшвидша зброя на трасі.
75	The gap increased.	Розрив роздувся.
76	He reacted strongly.	Він зірвався.
77	They disagreed.	Вони сцепилися лобами.
78	He had a slight accident.	Він вилетів за межі траси.
79	It was a challenge.	Це було знущання.
80	He is recovering.	Він відкопується.
81	Funding was reduced.	Фінансування обрізали.
82	There were disagreements.	Вони гризли один одного.
83	The situation is bad.	Все котиться у безодню.
84	He changed his line.	Він перелетів на іншу траєкторію.
85	This is the moment of truth.	Це момент, коли ламаються долі.

SUMMARY

Denys Temchenko. Rendering of Euphemisms and Dysphemisms in the Ukrainian Translation of a Cinematic Text (Based on Season 4 of the Series *Drive to Survive*)

This master's thesis reveals the essence of cinematic text as a special type of cinematic discourse, characterizes the concepts of "euphemism" and "dysphemism," and defines approaches to their classification and reproduction in the target language. We have developed our own classifications of euphemisms and dysphemisms and improved the classification of their reproduction methods. We have determined the classification of euphemisms and dysphemisms in the Ukrainian translation of the season 4 of the *Drive to Survive* series and analysed the features of their reproduction. In performing the tasks set, we have reached the following conclusions.

A cinematic text is a special kind of product that reflects the author's subjective interpretation of reality. This interpretation manifests itself at various stages of the selection of linguistic and non-linguistic material. A cinematic text includes universal textual categories that are considered mandatory for artistic texts. In addition, a cinematic text performs a communicative function and is a complete message that reproduces information using linguistic, iconic, and indexical signs. Generally, the message in a cinematic text is organized according to the author's intention using cinematographic codes, recorded on a specific physical medium, and intended for reproduction on screen.

Euphemism is understood as a lexical unit used to substitute a word or expression with a negative or overtly harsh meaning by a more favourable or less offensive form of the denotatum. The motivation for employing euphemisms may be conditioned by various factors, including the need to observe social norms of behaviour and to regulate or limit the dissemination of negative aspects of reality within specific professional, social, or age groups. In this research, several approaches to the classification of euphemisms were identified, many of which rely on lexical-semantic criteria. However, a new classification model was proposed, grounded in the principles of contextuality and comprising 14 major

semantic-contextual categories. The next stage of the study focused on characterizing the notion of dysphemism. It functions as the semantic opposite of euphemism and is used not to neutralize but rather to intensify negative connotations present in a concept. The primary motivation for using dysphemisms is seen in the speaker's intention to convey a disdainful or derogatory attitude toward the addressee. Various scholarly approaches to the classification of dysphemisms have been identified; similarly to euphemisms, some are based on lexical-semantic principles. However, as the analysis demonstrated, due to a general lack of comprehensive research on the concept of dysphemism, the number of available classifications is relatively limited. To address this gap, a new classification model of dysphemisms, consisting of 14 core semantic-contextual categories, was developed in this study with the aim of broadening the taxonomic foundation of dysphemism research.

Translation of euphemisms and dysphemisms is a complex process that requires translators to account for numerous linguistic and extralinguistic factors. One of the core challenges lies in the insufficient theoretical foundation, particularly in the field of dysphemism translation. Currently, only generalized classifications of translation transformations exist, and they are applied equally to both euphemistic and dysphemistic units. For an adequate interpretation of such lexical items, the translator must rely heavily on contextual meaning and consider the motivational factors that determine the use of euphemisms and dysphemisms. Scholars such as I. Onushkanych, M. Shtohryn, and S. Prystai have proposed their own classification of strategies for reproducing these lexical units, which includes lexical transformations, grammatical transformations, lexical-grammatical transformations, and lexical-semantic transformations. However, this classification contains certain inaccuracies in the context of translating euphemisms and dysphemisms the inclusion of such lexical transformations as transcription and transliteration, which serve exclusively to transfer the denotative meaning of a unit without producing any semantic shift. As a result, they do not contribute to the processes of euphemization or dysphemization, which inherently involve changes in connotation, tone, and evaluative meaning. The refinement of this classification proposed in our research takes into account all specific features of rendering euphemistic and

dysphemistic lexical units. This updated framework provides a reliable methodological basis for further practical analysis aimed at identifying the strategies used to reproduce euphemisms and dysphemisms in the cinematic text.

In the course of analysing the classification of euphemisms used in the Ukrainian-language translation of the English-language fourth season of the Netflix series *Drive to Survive* (USA, 2022), the following results were obtained: the category of psychological pressure accounts for 108 units (27.5%); the moral and ethical category – 86 units (21.9%); the descriptive and nominal category – 38 units (9.7%); the category of behaviour or action – 37 units (9.4%); the aesthetic category – 36 units (9.2%); the diplomatic category – 31 units (7.9%); the religious category – 27 units (6.9%); the interpersonal conflict category – 19 units (4.7%); the category of social status and professional sphere – 6 units (1.6%); the political category – 2 units (0.4%); the economic and financial category – 2 units (0.4%); the criminal law category – 1 unit (0.2%); and the medical category – 1 unit (0.2%). The anti-discriminational category and its anti-discriminational-racial and anti-discriminational-gender subcategories do not function in the cinematic text under analysis.

Among the translation strategies used to reproduce euphemisms in the analysed cinematic text, the following types of transformations are observed: *lexical-semantic transformations* (169 units, or 42.9% of the total sample), namely modulation (139 units, or 35.3%), generalization (16 units, or 4.3%) and concretization (14 units, or 3.3%); *lexical-grammatical transformations* (161 units, or 40.9%), among which the functional ones are analogue translation (124 units, or 31.5%) and periphrasis (37 units, or 9.4%); *grammatical transformations* (43 units, or 10.9%), including replacement for the purpose of expression (17 units, or 4.3%), replacement of a part of speech (13 units, or 3.3%), replacement of a word form (8 units, or 2%), and replacement of a sentence element (5 units, or 1.3%); and finally, the *lexical transformation*, namely calquing (21 units, or 5.3%). Such lexical-grammatical transformations as anthonymous translation and explicatory translation do not function in the cinematic text under study.

During the analysis of the classification of dysphemisms, the following results were obtained: the category of psychological pressure comprises 63 units (47.4%); the category

of behaviour or action includes 34 units (25.6%); the descriptive and nominal category contains 25 units (18.8%); the antidiplomacy category is represented by 6 units (4.5%); the religious category accounts for 5 units (3.7%). The moral and ethical category, the anti-aesthetics category, the interpersonal conflict category, the category of social status and professional sphere, the political category, the economic and financial category, the criminal law category, the medical category, as well as the discriminatory categories, namely the discriminatory-racial and discriminatory-gender subcategories of dysphemisms, do not function in the cinematic text under study.

Regarding the methods of reproducing dysphemisms, the results are as follows: *lexical-semantic transformations* amount to 117 units (88% of the total sample), namely modulation (85 units or 63.9%), concretization (29 units or 21.8%), and generalization (3 units or 2.2%); *lexical-grammatical transformations* account for 11 units (8.3%), among which analogue translation is represented by 10 units (7.5%), and periphrasis by 1 unit (0.8%); *grammatical transformations* comprise 5 units (3.7%), including replacement for the purpose of expression (2 units or 1.5%), replacement of a word form (2 units or 1.5%), and replacement of a part of speech (1 unit or 0.7%). Such translation methods as calquing (lexical transformations), replacement of a sentence element (grammatical transformations), as well as anthonymous translation and explicatory translation (lexical-grammatical transformations) are not functional in the cinematic text under analysis.

The results of the study were influenced by the contextual factor of the functioning of euphemisms and dysphemisms, which, to some extent, complicated the identification of categories and translation strategies for euphemistic and dysphemistic constructions due to the flexible interpretation of context and the subjective evaluation of communicative situations.

Key words: cinematographic text; classification; translation transformations; euphemism; dysphemism; Drive to Survive.